

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Harmonizace environmentálních daní v Evropské Unii

- současný a budoucí pohled

**The Harmonization of Environmental Taxes in the European
Union - the Present and Future View**

Jan HLUCHÝ

Plzeň 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Harmonizace environmentálních daní v Evropské Unii - současný a budoucí pohled“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce

za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni, dne

.....

podpis autora

Děkuji panu Ing. Hruškovi za odborné vedení při zpracování této práce a především za jeho trpělivost a cenné připomínky, kterými se mi snažil pomoci najít ten správný směr.

Obsah

Úvod.....	7
1. Obecný pohled na daně	9
1.1. Definice daně	9
1.2. Geneze daní.....	10
1.2.1. Otrokářská společnost ve starověku	11
1.2.2. Feudální společnost.....	11
1.2.3. Liberalismus a nástup kapitalismu.....	12
1.2.4. Přelom 19. a 20. století	13
1.2.5. Období mezi světovými válkami	14
1.2.6. Daně po druhé světové válce	14
1.3. Daňové náležitosti.....	17
1.4. Klasifikace daní.....	19
2. Charakteristika environmentálních daní	22
3. Komparace vývoje environmentálního zdanění v ČR a v Evropské Unii	31
3.1. Vývoj environmentálního zdanění v Evropské Unii.....	31
3.2. Komparace vývoje environmentálního zdanění ve státech EU-27 vzhledem k ukazatelům relevantním k vývoji životního prostředí a k ukazatelům ekonomického vývoje.....	34
3.3. Vývoj environmentálního zdanění v ČR a UK.....	43
3.3.1. Srovnání vybraných zemí v obecné rovině.....	43
3.3.2. Vývoj environmentálních daní v UK.....	45
3.3.3. Vývoj environmentálních daní v ČR	48
3.3.4. Srovnání vývoje environmentálního zdanění v ČR a UK.....	53
4. Přínosy a negativa environmentálních daní	56
5. Predikce budoucího vývoje v oblasti environmentálního zdanění v Evropě	58

Závěr	61
Seznam tabulek	62
Seznam obrázků.....	63
Poznámky.....	64
Seznam použitých zkratk a značek	71
Seznam použité literatury	73
Seznam příloh	79

Úvod

Z nabízených možností bylo pro tuto bakalářskou práci zvoleno téma týkající se environmentálního zdanění, jelikož je v současné době toto téma velmi aktuální. Jedná se o oblast, jež má pro ekonomický rozvoj v duchu udržitelného rozvoje zásadní význam. V době, kdy se začíná pomalu odpočítávat zbývající kapacita ložisek nerostných bohatství (Pozn. 1) a kdy se další vývoj nedá očekávat prostřednictvím navyšování jejich využívání, je nutné soustředit se především na snahu o efektivnější využívání zdrojů, přechod k energeticky méně náročným způsobům produkce a ke zvyšování podílu energie získané z obnovitelných zdrojů. Nedá se však očekávat, že všechny ekonomické subjekty se v souladu s takovou vizí budou chovat zcela automaticky a z vlastní iniciativy. Většinou mezi jejich primární cíle nepatří ochrana životního prostředí a boj o jeho zachování (pokud to není zrovna oblast jejich působnosti), ale samozřejmě jejich vlastní prospěch. Zaměříme-li svou pozornost na podnikatelské subjekty (u těch jsou aktivity poškozující životní prostředí nejvíce monitorovány, a to v rámci České republiky prostřednictvím Integrovaného registru znečišťování¹ fungujícího pod hlavičkou Ministerstva životního prostředí České republiky a v rámci členských států Evropské Unie a Islandu, Lichtenštejnska, Norska, Srbska a Švýcarska prostřednictvím Evropského registru úniků a přenosů znečišťujících látek², což má důvod ve skutečnosti, že pokud u těchto subjektů k aktivitám poškozujícím životní prostředí dochází, děje se tak v mnohem větším měřítku, než u jednotlivých domácností, což však neznamená, že celkový vliv domácností na životní prostředí je zanedbatelný), vychází tato skutečnost ze samotné podstaty podnikání, kterou přibližuje definice podnikání obsažena v zákoně ČR č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku v platném znění³: „*Podnikání se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku.*“ Účelem podnikání je dle této definice zisk, ten však není jediným cílem podnikání. Mezi další cíle podniku patří (Skálová, 2006, s. 20) například přežití, maximalizace tržeb a maximalizace růstu prodeje. Vzhledem k ekonomické

1 Dostupný z: <http://www.irz.cz/>

2 Dostupný z: <http://prtr.ec.europa.eu/>

3 Zákon ČR č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku v platném znění, Část první, Všeobecná ustanovení, Hlava I: Základní ustanovení, Díl I: Úvodní ustanovení, § 2 Podnikání

propojenosti celého světa a existenci a narůstající síle mezinárodních korporací je nutností řešit tyto otázky na mezinárodní úrovni. K tomu všemu by mimo jiných nástrojů měly přispět právě i ekologické daně, jejichž problematice se práce věnuje. Spolu s rostoucí mírou globalizace je otázka udržitelného rozvoje a všech jeho aspektů jedním z nejaktuálnějších témat dnešní doby.

Předmětem a oblastí zájmu práce je vývoj environmentálních daní v Evropské Unii a hodnocení vývoje globálních ekonomických ukazatelů se vztahem k působení ekonomik na životní prostředí ve sledovaném období. Ekologické daně sice nejsou jediným činitelem ovlivňujícím dopad ekonomik zemí na životní prostředí, jsou však činitelem dostatečně silným, aby výsledné působení bylo na vývoji jednotlivých ukazatelů patrné. Pokud je zavádění ekologických nástrojů, a to včetně ekologických daní, do ekonomických systémů jednotlivých států opravdu účinné, vývoj globálních ukazatelů by toto měl potvrzovat a v práci provedené hodnocení tudíž rovněž.

Tvorba práce byla započata provedením rešerše a studií k řešené problematice dostupné literatury. Dále byl proveden průzkum dat, která mají výpovědní hodnotu vzhledem k vývoji zkoumaných ukazatelů a skutečností. Následovala sumarizace zjištěných dat a informací, jejich uspořádání a výsledné zpracování, které je nyní v práci představeno.

Práce je členěna do 5 hlavních kapitol. V 1. kapitole je oblast daní představena v obecné rovině pro lepší orientaci v celé problematice. Navazující 2. kapitola charakterizuje již konkrétně aspekty ekologických daní. Stěžejní 3. kapitola se věnuje vývoji ekologických daní v Evropské Unii a v ČR. Hrubé rysy vývoje v oblasti celé Evropské Unie vystihuje podkapitola 3.1. Podkapitola 3.2. se zaměřuje na vývoj globálních ukazatelů pro celou Evropskou Unii i pro jednotlivé státy. Podkapitola 3.3. završuje tuto část podrobnějším srovnáním vývoje ekologických daní v České republice a v jednom vybraném „starším“ členském státu Evropské Unie. Kapitola 4 hodnotí kladné a záporné aspekty ekologických daní a práce je zakončena kapitolou 5 s predikcí budoucího vývoje.

1. Obecný pohled na daně

Tato kapitola se věnuje pojmu daní v obecné rovině, jejich významu, historii i klasifikaci jednotlivých daní. S daněmi se každý člověk setkává v různé podobě prakticky každý den, ať už se jedná o platby z jeho osobních příjmů či majetku, nebo o zvláštní příležitosti, jakými je třeba dědické řízení, ale dokonce i při nákupu zboží, v jehož ceně je obsažena daň z přidané hodnoty a u vybraných komodit též spotřební daň atd. Pro daňové poplatníky jsou daně synonymem výdajů a z tohoto důvodu jsou jimi samotnými vnímány většinou spíše negativně. Odvody poplatníků jsou však na druhé straně příjmem veřejných rozpočtů (státní rozpočet, rozpočty územních samosprávních celků, veřejných fondů či rozpočet Evropské Unie), kde by mělo docházet k přerozdělování těchto peněz a jejich efektivnímu využití pro vyrovnání či zmírnění negativních jevů vznikajících na trhu, sociální nespravedlnosti, korigování výkyvů hospodářského cyklu, ale především k poskytování veřejných statků. V následujících podkapitolách je provedena definice daně, nastíněna geneze daní, jsou popsány daňové náležitosti a daně klasifikovány dle základních parametrů.

1.1. Definice daně

Definice daně není obsažena v žádném právním předpise České republiky, ale povinnost platit daň je paradoxně zakotvena v Listině základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR (Široký, 2003, s. 14). V Listině základních práv a svobod⁴ je uvedeno: „*Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.*“ Tímto však není pojem daň dostatečně vymezen. Kubátová definuje daň následovně: „*Daň je definována jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová (Pozn. 2) a neekvivalentní. Daň se pravidelně opakuje v časových intervalech (např. každoroční placení daně z příjmů) nebo je nepravidelná a platí se za určitých okolností (např. při každém převodu nemovitosti).*“ (Kubátová, 2010, s. 16) Následuje vysvětlení klíčových pojmů z uvedené definice. *Povinná, ... zákonem určená platba* znamená, že se jedná o platbu, jejíž povinnost odvést (a mnohdy zároveň priznat a spočítat) udává zákon za podmínek a okolností v něm přesně definovaných. *Nenávratnost* vyjadřuje, že se jedná o platbu s trvalou platností a veřejnému rozpočtu, jehož je příjmem, nevzniká povinnost platbu v určitém časovém horizontu a v určité

⁴ Listina základních práv a svobod, Článek 11, odst. 5

výši poplatníkovi vracet. *Neúčelovost* je spojena se skutečností, že vybraná daň nemá předem určený konkrétní finanční cíl, není pro ni určeno, co konkrétně z jejího výnosu bude hrazeno, ale zařadí se mezi ostatní příjmy veřejných rozpočtů. Daně nejsou jedinými příjmy veřejných rozpočtů, přestože svým podílem na celkových příjmech veřejných rozpočtů, který dosahuje v ČR více než 90% (Kubátová, 2010, s. 19), jsou příjmem zásadním. Mezi další patří odvody (např. na sociální pojištění, které však dle některých klasifikací, konkrétně například dle klasifikace OECD, řadíme též mezi daně), poplatky, cla (která je však možno dle určitých klasifikací, opět například dle OECD, počítat rovněž za daně), půjčky, dary a příjmy plynoucí z vlastní činnosti, jejichž celkový balík je následně rozdělen na jednotlivé výdaje daného rozpočtu. *Neekvivalentnost* v definici daně výše vyjadřuje skutečnost, že poplatník nemá nárok na ekvivalentní protiplnění dle výše svého odvodu. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 15-18)

Výše jsou uvedeny poznámky ohledně zařazení některých ostatních plateb dle klasifikace OECD taktéž mezi daně, což je umožněno rozdílnou definicí daně dle této organizace: „*Daně jsou definovány jako povinné, nenávratné platby do sektoru vládních institucí. Jsou nenávratné v tom smyslu, že užitek poskytovaný vládou daňovým poplatníkům není normálně v proporcí k jejich platbám.*“ (OECD iLibrary, *OECD Factbook 2013, Total tax revenue*, s. 224, vlastní překlad) „*Tato definice umožňuje zahrnout do daní i povinné příspěvky na sociální zabezpečení (výplaty důchodů nebo zdravotní péče „normálně“ v proporcí k platbě nejsou, i když zde jakýsi vztah je.*“ (Kubátová, 2010, s. 23) Klasifikace daní dle OECD bude přiblížena v podkapitole věnované této tématice.

1.2. Geneze daní

Z definice je zřejmé, že existence daní je úzce spojena s existencí veřejných rozpočtů a potřeby jejich financování. Vznik daní je tudíž datován již do období vzniku prvních státních útvarů ve starověku. Charakter daní však nebyl stejný po celou dobu jejich historie. Původně se jednalo o nepravdělné dávky, nejdříve naturálního charakteru. Postupně se přecházelo k finanční podobě těchto plateb. Dalším rozdílem byla rovněž nepravdělnost a účelovost daní. Zprvu byly vybírány ve spojitosti s potřebou jednorázového financování konkrétní skutečnosti, například armády pro válku či realizace výstavby. S vývojem funkcí státu a jeho působení na trhu i v pozici určitého

sociálního garanta rostly státní výdaje a byla potřeba jejich pravidelného financování, tudíž se vyvíjel i charakter a podoba daní až do dnešní podoby.

Daňová geneze je níže rozdělena do šesti období (Zdroj: Široký, 2003, s. 20-25).

1.2.1. Otrokářská společnost ve starověku

V tomto období se poprvé objevují platby odpovídající svými charakteristikami daním v prvních státních útvarech v historii, kterými jsou například městské státy na území Řecka, antická Římská říše či Egypt. V této době však ještě nejsou daně hlavním příjmem panovnickovy pokladny. Mezi ty patří válečné kořisti a jiné nedaňové příjmy. Daně v té době se značně lišily od současných. Nejprve se jednalo o naturální dávky, později také o výnosy z tributů (jednorázové dávky z pozemků či z hlavy) a cla. Daňové odvody bývaly často propachtovány (výběr daní byl za určitý obnos, často předem do státní kasy zaplacený, panovnickovým aparátem přenechán jinému subjektu). Dalším rozdílem je skutečnost, že daňové odvody bývaly platbami nepravidelnými a často dokonce pouze dobrovolnými, což bylo zapříčiněno poměrně nízkým množstvím financí, které potřeboval antický stát ke svému fungování. Hlavními výdajovými složkami byla armáda, veřejné stavby a správa, i když tato položka byla částečně snižována skutečností, že mnoho správních funkcí mělo charakter ryze čestných pozic. (Zdroj: Široký, 2003, s. 20-21)

1.2.2. Feudální společnost

V období feudální společnosti rovněž hrají daňové odvody jen podpůrnou roli při financování panovnickovy pokladny. Zpočátku se stále jedná o nepravidelné účelové odvody převážně pro financování vojenských výdajů. Postupně dochází k vývoji rozdílných daňových odvodů s peněžním charakterem a mnohdy se z nich již stávají platby pravidelné. Od povinnosti placení odvodů je však v mnoha zemích osvobozena šlechta a církve. Dochází i k rozrůzněnému daňovému určení a část daňových výnosů náleží šlechtě. Výnos „nepřímých“ daní náleží panovníkovi, zatímco výnos „přímých“ daní šlechtě. První „daně“ jsou v tomto období představovány čtyřmi druhy odvodů:

- **Domény** – platby (většinou naturální povahy) za hospodaření na panovnickových pozemcích

- **Regály** – platby za udělení práva na výkon určité činnosti, která běžně náleží do výlučných pravomocí panovníka (např. těžba, lov, vaření piva či ražba mincí). Existuje i regál celní, který postihuje krom dovozu i vývoz či průvoz a v některých státech tvoří čtvrtinu celkových příjmů

Následující dva druhy odvodů se objevují až ve 12. století:

- **Kontribuce** – předchůdkyně přímých daní vybírané z hlavy, majetku a z výnosů
- **Akcízy** – první forma nepřímých daní a modernější forma regálů

Zároveň v tomto období dochází ke vzniku profese daňového pachtýře, který za úplatu obdrží od panovníka licenci na výběr daní, přičemž může být licence platná na jednu daň (daňový pacht), nebo na více daní (generální pacht). Příjem takového pachtýře se odvozoval od velikosti výnosu jím vybraných daní, což zaručovalo jeho snahu omezit daňové úniky i nedoplatky poplatníků. (Zdroj: Široký, 2003, s. 21-22)

V pozdním feudalismu se setkáváme též s vytvářením seznamů nemovitostí, tzv. katastrů, které slouží jako podklad pro základy majetkových daní. Zvyšuje se taktéž význam akcízů a jejich prostřednictvím se výrazně zvyšují i daňové odvody. Objevují se také příznivci těchto daní, kteří volají po zrušení všech ostatních daní a posílení akcízů. Proti tomuto trendu vystupují zastánci daňových systémů založených na více daních. (Zdroj: Široký, 2003, s. 22)

1.2.3. Liberalismus a nástup kapitalismu

V daňovém vývoji se projevují dvě základní tendence. Na jednu stranu roste úloha státu a množství oblastí, do kterých zasahuje (kupříkladu školství či zdravotnictví), což s sebou nese potřebu většího množství finančních prostředků a zároveň tedy zvyšující se daňové zatížení. Na druhou stranu je myšlenkou liberalismu snaha o minimalizaci zásahů státu do ekonomiky. (Zdroj: Široký, 2003, s. 23)

S tímto směrem a obdobím jsou spojeny osobnosti, které jsou považovány za zakladatele ekonomie jako vědy, jakými byli **Adam Smith** a **David Ricardo**, zástupci tzv. klasické ekonomie, jejichž mnohé myšlenky jsou dodnes citovány a uznávány jako platné. **Adam Smith** proslul především svou dvoudílnou prací *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* z roku 1776 a svým pojmem **neviditelné ruky trhu**. Státní

výdaje považoval za neproduktivní a trh je dle jeho myšlenky řízen svobodným jednáním jednotlivců, které vede k přirozenému řádu a rovnováze, jež je omezována státními zásahy. Uznává však, že takový systém potřebuje autoritu a jasně nastavená pravidla. Byl zastáncem tzv. daňového pluralismu, to znamená systému obsahujícího různé daně. Jeho významným počinem v oblasti daňové teorie je formulace **čtyř daňových kánonů**, které vystihují zásadu spravedlnosti, určitosti, pohodlnosti placení a efektivnosti (Kubátová, 2010, s. 33). Podobné názory jako v díle Adama Smithe jsou obsaženy též v díle **Davida Ricarda** *Zásady politické ekonomie a zdanění*, kde „...považuje daně za zlo vyžádané státními výdaji, které nemohou rozmnožit ani důchod, ani blahobyt národa. (Kubátová, 2010, s. 35) V oblasti daňové teorie se blíže věnoval daňovému přesunu a dopadu. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 32-35)

Daně v tomto období již se přibližují značně své nynější podobě. Jsou již pravidelnými platbami povinnými pro všechny ekonomické subjekty. Pro rozpočty států již představují hlavní zdroj příjmů. Kontribuce a akcízy dávají vzniknout přímým a nepřímým daním. Vývoj v daňové oblasti by se dal zde rozdělit do dvou směrů. Zatímco v anglosaské oblasti začínají být upřednostňovány důchodové daně (rozhodujícím výnosem státního rozpočtu jsou však dále cla a akcízy), na kontinentu (Německo, Francie a Rakousko-Uhersko) jsou krom akcízů a cla využívány především obchodové a výnosové daně. (Zdroj: Široký, 2003, s. 23)

1.2.4. Přelom 19. a 20. století

Přelom 19. a 20. století je spojen s rozšiřováním sfér působnosti státu, který nyní zcela garantuje minimální úroveň vzdělanosti či ochranu zdraví. Státní výnosy vstupují do přerozdělovacích procesů a slouží k uplatňování sociální politiky. Realizace rozsáhlých daňových reforem v tomto období vede k následujícím změnám:

- *daňový výnos je určován podle skutečného stavu, nikoli podle vnějších znaků (počtu oken, výměry pozemku),*
- *běžným dokumentem, na jehož základě se vybírá daň, se stává daňové přiznání,*
- *cla jsou již většinou uvalena pouze na dovoz,*
- *běžně je již uplatňována progresivní sazba daně. (Široký, 2003, s. 23-24)*

Podstatným jevem v tomto období je vzniklý početný stav dělnictva, což si žádá velkou progresivitu zdanění. Ve většině států (vyjma Německa) dochází rovněž k nárůstu podílu přímých daní a nezbytné zboží již není zatíženo spotřební daní, která se dále vybírá „...většinou pouze u lihu, cigaret, petroleje, cukru, čaje a kakaá.“ (Široký, 2003, s. 24) Do povědomí se taktéž dostává a na teoretické bázi je řešen problém daňových úniků ve sféře zdanění firem. (Zdroj: Široký, 2003, s. 23-24)

1.2.5. Období mezi světovými válkami

Pro státy je příznačná snaha o získání finančních prostředků nejdříve na obnovu ekonomik po válce, dále na překonání krize a přípravu na další válku. Dochází k navýšení daňové kvóty (ve vyspělých státech dosahuje hranice 30% HDP). Akcízy znovu zatěžují i zboží nezbytné potřeby. Nově se objevují „válečné daně“ a „majetkové dávky“ (pro nejbohatší obyvatele) či „válečné přirážky“. Oblast přímých daní se v tomto období selektuje na osobní a firemní důchodové daně. (Zdroj: Široký, 2003, s. 24)

1.2.6. Daně po druhé světové válce

Období vývoje daní po druhé světové válce je rozděleno do tří období (Široký, 2003, s. 24-25), z nichž poslední představuje současnost daňového vývoje.

1.2.6.1. 40. až 60. léta

Vývoj v tomto období je určen učením **Johna Maynarda Keynesa** a jeho dílem *Obecná teorie zaměstnanosti, úroků a peněz* publikovaným roku 1936. Zatímco neoklasičtí ekonomové (ekonomové ovlivnění myšlenkami klasické ekonomie a jejich zástupců, jakými byl Adam Smith se svou „neviditelnou rukou trhu“) viděli cestu z krize prostřednictvím snižování vládních výdajů a dosažením vyrovnaných státních rozpočtů a rovnováha na trhu dle nich „...nastává v dokonale konkurenční ekonomice spontánně působením tržních sil a při využití všech faktorů (a při nejvyšším produktu) včetně práce.“ (Kubátová, 2010, s. 38)

„Keynes naproti tomu považuje rovnováhu v ekonomice při využití všech faktorů maximálním produktem za výjimečný jev. Obecně (proto „obecná teorie“) nastane rovnováha na nižší úrovni produktu, kdy výrobní faktory nejsou plně využity a existuje nezaměstnanost.“ (Kubátová, 2010, s. 38) Příčiny krize vidí Keynes v nízkém sklonu ke

spotřebě, tedy ve vysokých úsporách a slabých podnětech k investování a cestu z krize hledá ve vytvoření podmínek podporujících investice prostřednictvím monetární či fiskální politiky státu. V oblasti monetární politiky se jedná o opatření vedoucí k poklesu úrokové míry, a tudíž ke zvýšení poptávky po peněžních investicích (tzv. politika levných peněz). V oblasti fiskální politiky je prosazováno progresivní zdanění, které umožňuje tlumit hospodářské výkyvy. Vyšší sklon ke spotřebě u nižších důchodů zapříčiňuje, že přerozdělení důchodů právě v jejich prospěch vede ke zvýšení sklonu ke spotřebě v celé ekonomice. V době krize je prostřednictvím progresivního zdanění a sociálních odvodů odčerpáváno poměrně menší množství financí než v době konjunktury, což přispívá k vyrovnávání těchto výkyvů. Na rozdíl od klasiků netrvá tedy Keynes na vyrovnanosti státního rozpočtu, ale dává prostor pro jeho nevyrovnanost s případným požadavkem jeho vyrovnanosti v rámci jednotlivých hospodářských cyklů. V tomto období je tedy využíváno stabilizační funkce daní, v tržních ekonomikách roste daňové zatížení a daňová kvóta dosahuje v mnoha zemích více než 50% HDP. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 38-39 a Široký, 2003, s. 24)

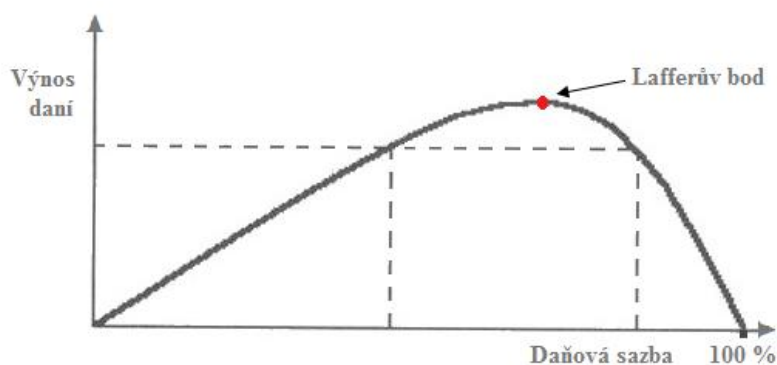
1.2.6.2. 70. a 80. léta

V 60. a 70. letech se projevuje, že dlouhodobé uplatňování keynesiánské hospodářské politiky vede k inflaci a deficitním státním rozpočtem stále financovaný růst vyústíuje v tzv. stagflaci (stagnace hospodářského růstu spojená s inflací). Odpovědí na tento vývoj je návrat k neoklasické ekonomii v podobě tzv. **neokonzervatismu**. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 39)

Neokonzervatismus se soustředí na potlačení přímých státních regulací, prosazuje prostor pro samoregulační mechanismy trhu a upřednostňuje monetární politiku na úkor fiskální. Objevuje se také nová daňová teorie v podobě **teorie strany nabídky**, která má za cíl povzbuzení nabídkové strany ekonomiky. V rámci této teorie je formulována tzv. **ozdravovací daňová politika**, jež tkví ve zvýšení síly nezdaněných důchodů, tedy ve snížení daňové kvóty, což „...*má vést k vyšší pracovní aktivitě a vyšším úsporám a k jejich přeměně v investice.*“ (Kubátová, 2010, s. 40) Makroekonomicky je tato teorie vyjádřena **Lafferovou křivkou** (podle Arthura B. Laffera), která vyjadřuje závislost daňového výnosu na daňové sazbě (Obrázek 1). Při nízkých daňových sazbách je patrný růst daňového výnosu zároveň s růstem sazby. Od určitého daňového zatížení se však růst daňového výnosu zpomaluje, až na určité hodnotě daňové sazby dojde ke zlomu

a další růst sazby vede naopak ke snižování daňového výnosu, což je situace, kdy vysoká sazba odraduje jedince od práce i od úspor a nabádá je ke zdokonalení daňových úniků. Na Obrázku 1 je znázorněna situace, kdy daňové výnosy státu jsou stejné při nižší i vyšší daňové sazbě.

Obrázek 1: Lafferova křivka

Zdroj: (Kubátová, 2010, s. 40), vlastní zpracování

V tržních ekonomikách dochází v souladu s myšlenkami neokonzervatismu ke snižování daňového zatížení. Objevují se též tendence zvyšovat výnosový podíl nepřímých daní na úkor daní přímých. Mnohé státy zavádějí daň z přidané hodnoty místo dříve vybírané daně z obratu. Idea daně z přidané hodnoty vznikla v roce 1954 ve Francii (ekonom Roland Laudré), kde také došlo k jejímu prvnímu zavedení v praxi v roce 1968. (Široký, 2003, s. 154) K dalšímu rozšíření této daně dochází nejdříve především v členských státech Evropského hospodářského společenství. V těchto státech nahrazuje dosud fungující kumulativní kaskádový systém daně z obratu nezaručující však neutralitu a nevyhovující zcela potřebám mezinárodního obchodu, proto také dochází k první fázi procesu harmonizace a První směrnice č. 67/227/EEC z roku 1967 zavazovala členské státy k zavedení DPH do 1. ledna 1970. (Láchová, 2007, s. 42-43) Zavádění DPH však nebylo otázkou jen Evropy a například v roce 2003 byla vybírána již přibližně ve sto deseti zemích světa. (Široký, 2003, s. 154) Dalším znakem tohoto období jsou první pokusy o daňovou harmonizaci či alespoň spolupráci v daňové oblasti v mezinárodním měřítku. (Zdroj: Široký, 2003, s. 25 a Kubátová, 2010, s. 39-40)

1.2.6.3. *Současnost*

Vývoj v tomto období navazuje na předešlé období. Dále dochází k nárůstu podílu nepřímých daní na celkových daňových příjmech. Svět je stále více propojen a zvyšuje se množství nadnárodních korporací, proto je nutná i hlubší mezinárodní spolupráce v daňové oblasti, která vyúsťuje ve snahu o omezování daňových úniků či „praní špinavých peněz“. Na mezinárodní úrovni je řešena problematika „daňových rájů“. V rámci mezinárodních organizací se objevují snahy o daňovou harmonizaci. (Zdroj: Široký, 2003, s. 25)

1.3. **Daňové náležitosti**

Zákony, na jejichž základě jsou daně ukládány, stanovují pro každou daň i její základní daňové náležitosti, které danou daň určují a specifikují. Mezi základní daňové náležitosti patří subjekt daně, objekt daně, základ daně a sazba daně. Krom základních daňových náležitostí obsahují daňové zákony i doplňkové daňové náležitosti. Nejdříve jsou níže vysvětleny daňové náležitosti základní.

Subjektem daně je fyzická či právnická osoba s povinností zaplatit daň. Subjekty daně lze rozdělit na **poplatníky** a **plátce** daně. Zatímco poplatník má povinnost daň zaplatit (v případě přímých daní to tak také sám ze svého předmětu zdanění má povinnost prostřednictvím správce daně činit), neodvádí ji v určitých případech sám (například u níže vysvětlených nepřímých daní nebo zaměstnanec, za kterého vypočítá, srazí mu ze mzdy a odvádí správci daně zálohy na daň z příjmů fyzických osob jeho zaměstnavatel), ale tuto povinnost daň spočítat, vybrat a odvést prostřednictvím správce daně do příslušného veřejného rozpočtu za něj přejímá plátce daně. V souvislosti s tím jsou rozlišovány subjekty zavázané, což je poplatník a plátce daně, a subjekt oprávněný, což je správce daně. (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 55)

Objekt neboli **předmět daně** je „...*hospodářská skutečnost (majetek, důchod, spotřeba výrobků a služeb), na jejímž základě je možné poplatníkovi uložit daňovou povinnost.*“ (Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 56) Předmět zdanění musí být v příslušném zákoně jednoznačně a úplně vymezen. Pro úplnost jsou v zákoně obvykle specifikována i vynětí z daňové povinnosti určující, na které předměty či jejich části se daňová povinnost nevztahuje. „*Daňová povinnost se vztahuje na předmět zdanění mimo té jeho části,*

kteřá je vyňata z daňové povinnosti.“ (Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 56) Krom vynyětí existuje a je v některých zákonech specifikováno osvobození od daně, které určuje typy nebo části předmětu zdanění, ze kterých se daň nevyměřuje. Subjekt daně může mít povinnost údaje o osvobozeném předmětu zdanění uvádět v daňovém přiznání a někdy též dokládat naplnění podmínek pro osvobození. (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 56)

Základ daně představuje kvantitativní vymezení předmětu daně. Daňová povinnost je uvalena na předmět daně a základ daně pak vymezuje, z čeho bude daňová povinnost vypočítána. Základ daně je tedy číselně vyjádřený předmět daně uvedený v zákonem určených peněžních (v ČR nyní Kč), nebo měrných jednotkách (např. plocha v m², zdvihový objem v cm³ nebo GJ spalného tepla). Krom právě uvedeného věcného vymezení základu daně je nutno brát v potaz i vymezení časové v podobě zdaňovacího období, jež udává časové rozmezí pro zjištění základu daně, stanovení její výše a její uhrazení. U některých daní se stanovený základ daně snižuje o nezdanitelné části a odčitatelné položky, čímž je determinován upravený základ daně. (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 56)

Sazba daně určuje vztah mezi velikostí daňového základu a výší daně. Jejím prostřednictvím je z daňového základu vypočítána daň. Daňové sazby jsou dle vztahu k druhu základu daně děleny na jednotné a diferencované. Jednotná sazba daně je stejná pro všechny typy a druhy předmětu daně (např. sazba daně u daně z příjmů fyzických osob). Diferencovaná sazba daně ukládá dle odlišných kritérií také odlišnou sazbu daně, přičemž kritériem pro diferenci může být například druh předmětu daně (např. u daně z nemovitostí), nebo subjekt daně (např. u daně dědické a darovací). Jiným dělením je rozlišení sazeb daně dle vztahu mezi změnou velikosti základu daně a změnou velikosti daně. Dle tohoto kritéria existují sazby pevné a relativní. Pevné sazby jsou vyjádřeny absolutní částkou v peněžních jednotkách (v Kč) bez vztahu k hodnotě daňového základu (např. sazby daně ze staveb nebo pevná část sazby daně z tabákových výrobků). Relativní sazba daně je vyjádřena v procentech z hodnoty daňového základu a jsou rozlišovány relativní sazby lineární, progresivní a degresivní. Při lineární sazbě daně je velikost daně přímo úměrná velikosti základu daně a velikost sazby daně se s velikostí základu nemění (např. u daně z příjmů fyzických osob nebo u daně z převodu nemovitostí). Progresivní daňová sazba zvyšuje daňové zatížení při zvyšujícím se daňovém základu. V praxi je užívána pásmová (klouzavě progresivní) sazba. Základ

daně je rozdělen do pásem a pro každé pásmo je stanovena příslušná daňová sazba. Pásmo představuje interval základu daně, v jehož rámci je sazba daně jednotná. Při přesunu do vyššího pásma základu daně dojde zároveň ke zvýšení daňové sazby. Pro zjednodušení výpočtu je v daňových zákonech sazba daně v jednotlivých pásmech udávána absolutní částkou (zdanění základu daně rovného dolní hranici pásma) sazbou pro část základu daně, který dolní hranici překračuje (např. sazby daně dědické a daně darovací). Degresivní daňová sazba způsobuje pokles daňového zatížení při zvyšování daňového základu (v daňové soustavě ČR není zastoupena). (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 57)

Mezi doplňkové daňové náležitosti patří **správce daně** (příslušný finanční orgán zmocněn daň vyměřit, vybrat a vymáhat), **rozpočtové určení daně** (konkrétní rozpočet nebo účelový fond, jehož příjmem je výnos daně), **platební výměr** (daň vyměřená jejím správcem konkrétnímu poplatníkovi za určené období), **sleva na dani** (zákonem určená částka, kterou je možno odečíst od daně ve vymezených případech), **odpočitatelné, respektive připočitatelné položky** (snižují, respektive zvyšují daňový základ), **osvobození od daně** (zákonem vymezené případy osvobození od povinnosti zaplatit daň), **daňové přiznání** (stanovený způsob uvedení všech předepsaných skutečností rozhodných pro určení daně), **nezdanitelné minimum** (částka, do jejíž výše se daná skutečnost dle zákona nestává předmětem daně), **zdaňovací období** (časový úsek rozhodný pro zjištění základu daně), **splatnost daně** (lhůta či přesný termín, do nichž musí být daň zaplacen příslušnému správci daně), **záloha na daň** (platba, jež má daňový subjekt povinnost odvést v určitém termínu před vyměřením daňové povinnosti, při kterém je pak tato záloha započítána a subjektu je vrácen daňový přeplatek či je subjektem doplacen nedoplatek). (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 58)

1.4. Klasifikace daní

Daně je možné členit z mnoha hledisek. V této podkapitole jsou uvedena dvě z mého pohledu základní: dle předmětu daně a dle dopadu daně na poplatníka. (Zdroj: Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 52-54) Dle předmětu zdanění jsou daně selektovány na důchodové, majtkové a ze spotřeby. Jednotlivé skupiny již svými názvy udávají, co je předmětem zdanění, i když se může stát, že některé daně leží na pomezí mezi jednotlivými skupinami a jsou tak dle různých klasifikací řazeny rozdílně. **Důchodové** daně postihují

příjmy daňových subjektů, tedy fyzických a právnických osob. **Daně majetkové** platí daňové subjekty ze stavu svého vlastnictví, které je předmětem určené daně. **Daně ze spotřeby** jsou uvaleny na spotřebu určených komodit. Dle dopadu daně na poplatníka jsou rozlišovány daně **přímé** a **nepřímé**. Daně **přímé** se vyznačují skutečností, že je platí poplatník sám za sebe ze svého předmětu zdanění (do této skupiny je možno zařadit daně důchodové a majetkové). U těchto daní nemá poplatník možnost přenést svou daňovou povinnost na jiný subjekt. Jinak je tomu u daní **nepřímých** (mezi ně možno řadit daně ze spotřeby). Zatímco poplatník má u těchto daní povinnost je zaplatit, neodvádí je sám, ale tuto povinnost daň spočítat, vybrat a odvést za něj přejímá plátcem daně. V případě **nepřímých** daní je poplatníkem spotřební daně (tj. subjekt, který daň opravdu zaplatí při koupi zboží obsaženou v jeho ceně) kupující, tedy zákazník, a plátcem daně je obchodník, tedy prodávající. Tento pohled je však také do určité míry zjednodušen, protože skutečnost, do jaké míry nese spotřební daň zákazník a do jaké míry obchodník, je u každého zboží ovlivněna elasticitou jeho poptávky, ale to není předmětem této práce. Daně nepřímé jsou dále děleny na daně **univerzální** a daně **selektivní**. **Univerzální** daně postihují veškeré zboží (daň z přidané hodnoty). **Selektivní** daně jsou účelně uvalovány na určité druhy zboží se snahou určitého postihu jeho spotřeby, což může být vysvětleno jeho mnohdy neblahým vlivem na společnost či zdravotní stav uživatelů (zde pro příklad daň z lihu, tabákových výrobků atd.). Jediným důvodem existence těchto daní však není jejich neblahý vliv na poživitele těchto produktů, ale důvod tkví též ve značné neelasticitě poptávky po těchto produktech, což dělá z daní na ně uvalené celkem jasný a stálý zdroj rozpočtových financí. Dalším důvodem uvalení selektivních daní na určité komodity je s nimi spojený neblahý a poškozující vliv na životní prostředí, což je případ ekologických daní, jež budou předmětem této práce. Pod pojem ekologické daně náleží v České republice daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, daň z pevných paliv a daň z elektřiny, z nichž každá má svůj vlastní zákon, které jsou však všechny v právním řádu České republiky ve Sbírce zákonů uvedeny pod stejným číslem zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tím však výčet daní, které je možno zařadit mezi daně ekologické, nekončí. Snahy o příznivý vliv na životní prostředí uvalením daně a odstupňováním jejich výše jsou patrné i u některých ostatních daní, pro příklad u daně silniční, která je však v České republice řazena mezi daně majetkové. Tato skutečnost ilustruje jeden z příkladů rozdílné klasifikace daní, jelikož dle klasifikace OECD je silniční daň řazena

mezi daně ze spotřeby. Klasifikaci daní dle OECD je možno brát za určitý mezinárodní standard. Daně jsou dle této klasifikace rozděleny do 6 hlavních skupin (OECD, *The OECD classification of taxes, vlastní překlad*):

1000 - Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů

2000 - Příspěvky na sociální zabezpečení

3000 - Daně z mezd a pracovních sil

4000 - Daně majetkové

5000 - Daně ze zboží a služeb

6000 - Ostatní daně

Úplná klasifikace daní dle OECD v originálním znění je obsahem Přílohy A, ekvivalentní český přepis obsahem Přílohy B.

Oblast daní byla výše pro lepší orientaci v dané problematice obecně zmapována a nyní se v dalších částech bude již práce věnovat konkrétně oblasti ekologického zdanění.

2. Charakteristika environmentálních daní

Environmentální, neboli ekologické daně vznikají jako reakce státního aparátu na existenci negativních externalit (Pozn. 3), kterými jsou v tomto případě míněny negativní vlivy lidské činnosti na životní prostředí v podobě jeho znečišťování či poškozování či v podobě neřízeného čerpání neobnovitelných zdrojů. Bez zavedení mechanismů, které by zajišťovaly, že pro tvůrce těchto externalit, ať už se jedná o výrobce či spotřebitele, kteří je svou činností zapříčiňují, by s takovým konáním byla spojena i určitá forma znevýhodnění, by nevznikl důvod takovou činnost z jejich strany omezovat.

K ekologicky uvědomělému jednání totiž nejsou ve většině případů subjekty přirozeně vedeny tržními silami. V prostředí volného nekontrolovaného trhu by výrobci ekologicky závadných produktů profitovali v naprosté většině případů na větším zisku, než jejich konkurenti, kteří by se snažili o ekologicky přijatelnější způsoby výroby a jejich náklady by tím byly navýšeny o finanční prostředky spojené se změnou výrobních postupů a vstupů, změnou zdrojů energie a snahou o snížení emisí a toxicity. Další konkurenční výhodou by byla rovněž nižší cena ekologicky závadných produktů (či produktů vyrobených v rámci ekologicky závadné výroby), což by zvyšovalo jejich preferenci většinou spotřebitelů, kteří se osobně nezajímají o problematiku ochrany životního prostředí. Budeme-li abstrahovat od existence etických principů v lidském chování, vedla by tato situace k navyšování podílu produkce ekologicky závadných produktů (či produktů vyrobených v rámci ekologicky závadné výroby) a „ceteris paribus“ ke zvyšování zátěže životního prostředí. (Zdroj: Široký, 2003, s. 179)

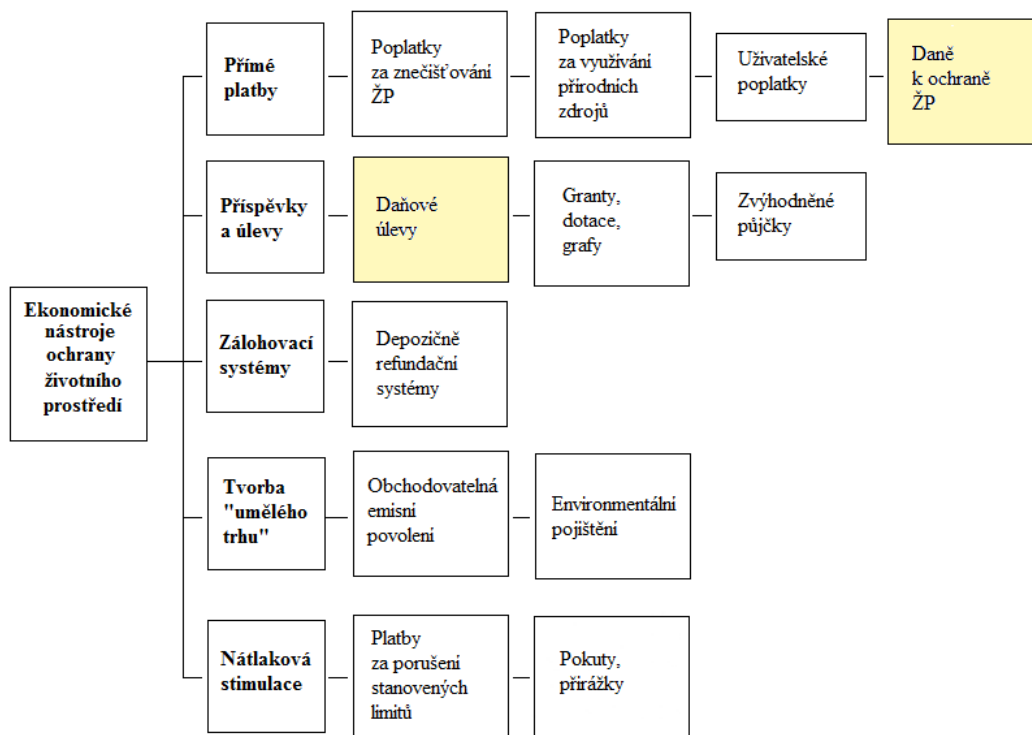
Předchozí odstavec popisuje obecně uznávaný přístup k dané problematice. Ochrana životního prostředí byla dlouhou dobu považována za neslučitelnou s ekonomickým rozvojem. Odlišný pohled na věc přinesl v polovině 90. let minulého století americký ekonom **M. E. Porter**. Ten formuloval hypotézu, dle níž patří aktivity zaměřené na podporu ochrany životního prostředí mezi **stimulanty tří základních zdrojů dlouhodobé konkurenční výhody podniku**. K tomu dochází na základě snižování nákladů pomocí energeticky a materiálově úsporných technologií, růstu preferencí těchto produktů mezi spotřebiteli a jejich možnosti vyniknutí mezi ostatními běžnými produkty. Podnik má tak možnost se na tyto produkty specializovat a získat si tak

formující se skupinu zákazníků na trhu. Platnost této hypotézy však nebyla empirickými výzkumy jednoznačně potvrzena. (Zdroj: Svátková, 2009, s. 234) Proto je uvedena spíše jako jeden z možných přístupů k dané problematice s možností uplatnění v oblasti podnikových vizí.

K charakteristice environmentálních daní je možno přistupovat z různých úhlů pohledu. Ekologické daně jsou jen jedním z ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí. Pokud chce stát postihnout ekologicky závadnou výrobu či výrobek, může zvolit jeden ze dvou možných přístupů. Jedním z nich je zpoplatnění takové výroby či výrobku čili negativní stimulace, a to formou sankcí, úplat, přírážek či daní. Druhým možným přístupem je zvýhodnění výrobců, kteří se chovají v souladu s ekologickými zásadami, čili pozitivní stimulace, k čemuž může docházet formou daňových zvýhodnění či poskytováním dotací. Každý z těchto přístupů vede však k částečně odlišným dopadům: první z nich se snaží o snížení ekologicky závadných činností jejich zpoplatněním, zatímco ten druhý se snaží o zvýšení množství ekologicky citlivých činností formou jejich zvýhodnění. Je-li však vytýčeným cílem, kterého chce státní aparát prostřednictvím uplatňované environmentální politiky dosáhnout, stav, kdy se většina ekonomických subjektů chová ekologicky, pak by v případě uplatňování pozitivní stimulace státní výdaje na zvýhodnění neustále rostly a byl by tím stále více zatěžován státní rozpočet. To je jedním z důvodů, proč je pro stát lepší uplatňovat environmentální politiku v podobě negativní stimulace. Důvodů hovořících pro upřednostnění uplatňování daní, jako hlavního nástroje environmentální politiky státu před ostatními negativními stimuly, je několik. Patří mezi ně snaha o co nejmenší narušení tržního mechanismu, ke kterému může částečně docházet širokým využíváním ostatních nástrojů negativní stimulace, které pak mohou v ekonomice působit jako cizorodé prvky. Další skutečností je vyšší nákladnost spojená s uplatňováním ostatních negativních stimulů, stejně jako jejich netransparentnost a větší možnost jejich obcházení. Proti tomu by měly být daně jednotné v rámci celé ekonomiky a tím do značné míry neutrální. (Zdroj: Široký, 2003, s. 180)

S využitím metodiky OECD je možno ekonomické nástroje ochrany životního prostředí rozdělit do pěti skupin, jak znázorňuje Obrázek 2.

Obrázek 2: Místo daní v soustavě ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí

Zdroj: (Široký, 2003, s. 181), vlastní zpracování

Zvýrazněny jsou dvě možnosti spadající do oblasti daňových nástrojů. Jednou jsou daňové úlevy, které mohou být aplikovány v podobě různých osvobození od daně, snížení základů daně o odčitatelné položky, uznávání určitých výdajů za daňové, zrychleného odpisování, slev na dani, zvláštních sazeb daně, prominutí nebo snížení daně či posunutí termínu daně. (Zdroj: Široký, 2003, s. 180-181) Pro tuto práci podstatnější položku představují daně k ochraně životního prostředí, tedy ekologické daně.

Definice ekologických daní existuje velké množství, lze mezi nimi však rozlišit dva hlavní přístupy:

1. *Jako ekologické daně se chápou takové platby do veřejných rozpočtů, při jejichž zavedení nebo zvýšení se očekává pozitivní vliv na životní prostředí. Tento přístup akcentuje důvod zavedení daně. Environmentální může tedy v krajním případě být i taková daň, která ve skutečnosti nesnížila produkci škodlivin.*

2. *Druhý přístup definuje ekologickou daň jako takovou, při jejímž zavedení či zvýšení se projeví vliv na daňovou základnu, o níž se má za to, že představuje environmentálně škodlivou výrobu, spotřebu apod. Jedná se o definici z hlediska skutečného působení*

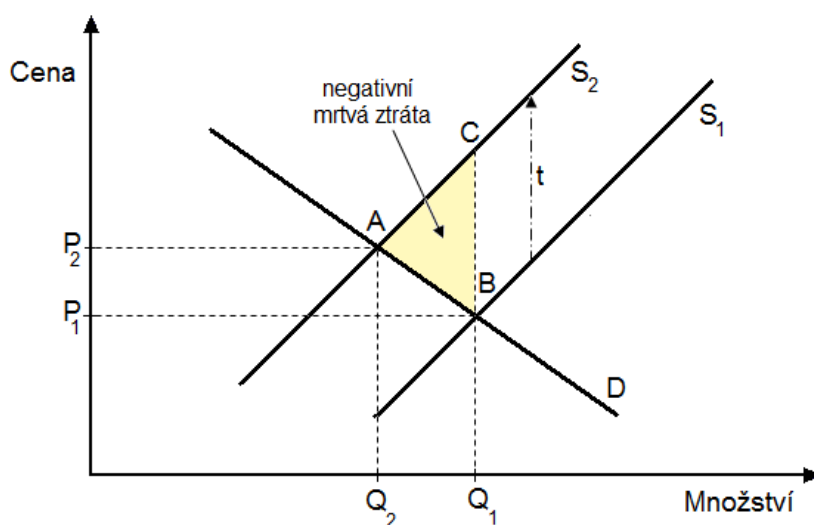
daně. Environmentální tudíž může být i daň, která byla zavedena s jiným úmyslem než prospět životnímu prostředí. Mezi takto definované ekologické daně patří například i vyšší sazby DPH na automobily, ale jen tehdy, pokud mají vliv na snížení počtu aut nebo omezení jejich provozu. (Kubátová, 2010, s. 257-258)

Dle OECD jsou ekologické daně „...povinné neekvivalentní platby do veřejného rozpočtu uvalené na daňové základy považované za relevantní ve vztahu k životnímu prostředí.“ (Kubátová, 2010, s. 258)

V širším pojetí je možno za ekologickou daň považovat i takovou, u níž je alespoň část výnosu věnována na financování ochrany životního prostředí. V souladu s tímto přístupem je uváděna klasifikace ekologických daní do čtyř skupin (Široký, 2003, s. 183-184): Pigouovské daně, nepřímé ekologické daně, daně s neplánovanými ekologickými vlivy a účelové ekologické daně.

Pigouovské daně kopírují přesně teorii externalit, na jejímž základě uvalují daň na každou jednotku znečištění tak, aby výše daně vyrovnala mezní náklady firmy s mezními společenskými náklady. Uvalená daň tak přesně pokryje náklady na likvidaci negativních externalit vznikajících výrobou či spotřebou přírodu zatěžujícího produktu. Konstrukce Pigouovských daní je graficky přiblížena Obrázkem 3.

Obrázek 3: Nápravná ekologická daň

Zdroj: (Kubátová, 2010, s. 257), vlastní zpracování

Křivka D představuje poptávku po daném životní prostředí nějakým způsobem poškozujícím produktu. Nabídková křivka S_1 vyjadřuje náklady výrobce před uvalením daně. Nabídka a poptávka se při tomto stavu střetává v bodě B a je vyráběno a spotřebiteli poptáváno množství produktu Q_1 za cenu P_1 . Křivka S_2 představuje náklady společnosti zahrnující náklady na likvidaci vznikajících negativních externalit. Jelikož mezní náklady společnosti představované křivkou S_2 převyšují mezní užitek představovaný křivkou D , existuje na trhu neefektivita v podobě negativní mrtvé ztráty představované trojúhelníkem ABC . Tato neefektivita může být vykompenzována uvalením daně o velikosti t . Daň o této velikosti způsobí posun nabídkové křivky S_1 na úroveň křivky S_2 a srovná tím náklady výrobce s mezními společenskými náklady. Negativní mrtvá ztráta tím bude odstraněna a nová tržní rovnováha se nachází v bodě A při produkci Q_2 produktů za cenu P_2 . Uvalení daně tudíž vedlo k odstranění neefektivity na trhu a k nalezení nového rovnovážného bodu, ve kterém byl produkt prodáván za vyšší cenu a jeho produkce byla snížena. (Zdroj: Široký, 2003, s. 183-184 a Kubátová, 2010, s. 259)

Pigouovské daně zdaňují konkrétně jednotky znečištění (CO_2 , SO_2). Jejich přínos je možno sledovat ve dvou efektech (Kubátová, 2010, s. 259):

- pokles produkce a spotřeby životní prostředí zatěžujících produktů
- podpora využívání technologií snižujících emise škodlivin

Přestože by takové daně byly z teoretického hlediska efektivní formou ekologického zdanění, která by přesně vystihovala tu správnou výši daně, zůstávají spíše teoretickým podkladem. Proti jejich praktickému využití stojí fakt, že určení marginálních veličin poškození životního prostředí by bylo v praxi obtížné, ne-li nemožné. Jednoznačně cenově vyčíslit konkrétní znečištění ovzduší v podobě vypouštění emisí či znečištění vodních toků atd. je prakticky nereálné. Dalším problémem by byla technická náročnost a vysoká cena měření vypouštěných jednotek znečištění, které by byly touto daní postiženy.

Dalším druhem jsou **nepřímé ekologické daně**. Jejich účelem je taktéž snaha o zmírnění dopadů na životní prostředí. Předmětem zdanění však v jejich případě není sama škodlivá látka, ale nějaký „zástupný faktor“, který má na vznik znečištění konkrétní vazbu (např. využívání vstupů, jakými je nafta, nebo spotřeba produktů či

služeb, jak je tomu u elektrické energie). K jejich efektivitě přispívá skutečnost, že pro stanovení daně není potřeba vyčíslit negativní dopady na životní prostředí, záviset však bude na konkrétním vztahu mezi těmito negativními dopady a množstvím zdaňované komodity. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 259-260)

Daně s neplánovaným ekologickým dopadem „jsou daně, které nebyly primárně zavedené kvůli ochraně životního prostředí, ale mají ekologicky pozitivní vliv.“ (Kubátová, 2010, s. 260) Hlavním důvodem jejich zavedení byla fiskální funkce (např. spotřební daně z minerálních olejů, DPH s rozdělením jeho sazeb nebo silniční daň). V důsledku by v dlouhodobém horizontu bylo možné u každé daně shledat její příznivý ekologický dopad (Široký, 2003, s. 184).

Účelové ekologické daně jsou takové daně, jejichž výnos, nebo alespoň jeho část, směřuje na ekologické účely. Pokud oblast jejich výběru bude zdaňovat ekologicky závadné činnosti, mají pak tyto daně dvojí užitek v podobě působení na omezování takových činností a zároveň ve financování ekologických aktivit. (Zdroj: Široký, 2003, s. 260)

Jiné možné členění je klasifikace **dle předmětu zdanění** (Kubátová, 2010, s. 260):

Daně z motorových paliv, mezi které patří jednak daň z přidané hodnoty či jiné všeobecné spotřební daně, ale také především specifické spotřební daně ⁵. Výnosy těchto daní mezi ostatními ekologickými daněmi patří jednoznačně k nejvyšším.

Daně z automobilů, pod které náleží tři hlavní daně: „všeobecné spotřební daně při prodeji nových motorových vozidel, roční silniční daň, daně související s vlastnictvím nebo používáním vozidla ⁶ a zdanění firemních automobilů používaných pro soukromé účely ⁷“ (Kubátová, 2010, s. 260)

Daň z emisí, poplatky za těžbu nerostných surovin, platby za využívání životního prostředí apod.

⁵ V ČR se jedná o spotřební daň z minerálních olejů, která je součástí zákona č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních

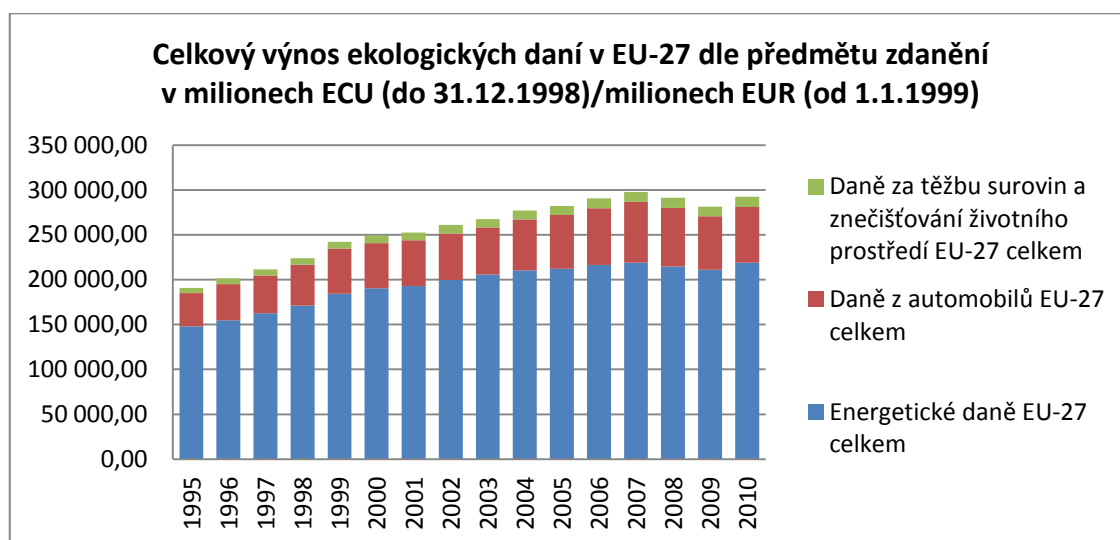
⁶ V ČR upravuje zákon č. 16/1993 Sb. o dani silniční

⁷ V ČR do daňového základu vstupuje zákonem stanovený podíl vstupní ceny za zaměstnanci zaměstnavatelem bezplatně poskytnuté motorové vozidlo jako část příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků dle zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, § 6, Odstavec 6

Daně z energetických surovin, jež jsou uvaleny na jiná než motorová paliva. Tyto daně jsou obvykle v ČR označovány pojmem ekologické daně. Mezi zdaňované energetické suroviny v ČR patří zemní plyn a některé další plyny, pevná paliva a elektřina. Zdanění každé z uvedených surovin je upraveno separátním zákonem. Všechny tyto zákony jsou však ve Sbírce zákonů uvedeny pod stejným číslem zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů.

Porovnání daňových výnosů jednotlivých daní v rámci výše popsaných skupin v letech 1995 až 2010 je provedeno na Obrázku 4.

Obrázek 4: Celkové výnosy ekologických daní v EU-27 v letech 1995-2010 dle předmětu zdanění

Zdroj: (Eurostat, Environmental tax revenue), vlastní zpracování

Obrázek 4 znázorňuje vývoj celkového výnosu spotřebních daní v milionech EUR od 1.1.1999 a v milionech ECU (European Currency Unit, evropská měnová jednotka) do 31.12.1998 pro období let 1995-2010 v zemích EU-27 (Pozn. 4), tedy vývoj výnosů těchto daní od roku 1995 téměř do současnosti, v členění dle typů daní do 3 skupin: energetické daně, dopravní (silniční) daně a daně uvalované na těžbu surovin a znečišťování životního prostředí. Rozdíl zde užitého dělení spočívá jen ve sloučení 2 výše uvedených skupin daní z motorových paliv a energetických surovin do jedné skupiny energetických daní. Vstupní data pro hodnoty zobrazené v Obrázku 4 byla sestavena na základě zahrnutí níže vyjmenovaných daní do jednotlivých skupin (Stamatova, Steurer, *Environment and Energy*, vlastní překlad):

Energetické daně v roce 2010 tvoří 75% celkových daňových výnosů ekologických daní v EU-27 a zahrnují daně uvalené na energetické produkty, jakými jsou uhlí, ropné produkty, zemní plyn a elektřina využívané ve výrobě, topení i v dopravě, a daně uvalované na produkci CO₂, jež jsou většinou vázány rovněž na energetické produkty a jejichž zahrnutí do daní na znečišťování životního prostředí by údajně mohlo deformovat mezinárodní srovnání.

Dopravní (silniční) daně představují daně z vlastnictví a užívání motorových vozidel, které v roce 2010 tvoří 21% celkových příjmů z ekologických daní v EU-27.

Poslední skupinou jsou daně uvalované na těžbu surovin a znečišťování životního prostředí, které v roce 2010 tvoří 4% celkových příjmů z ekologických daní v EU-27. Sem jsou zahrnuty daně postihující těžbu surovin, měřitelné nebo odhadem určitelné emise (např. NO_x a SO₂) uvolňované do ovzduší nebo vod, hluk či likvidaci odpadů.

V ČR jsou běžně pod pojmem ekologické daně chápány daně z energetických surovin zavedené do daňového systému k 1.1.2008. Jejich místo v klasifikaci OECD vystihuje následující vyjádření: „V klasifikaci OECD spadají ekologické daně do skupiny 5000 Daně ze zboží a služeb a statisticky částečně splývají se skupinou daně z minerálních olejů. Také jejich harmonizace v Evropské Unii je spojena s harmonizací minerálních olejů. Politický, ekonomický a doufejme, že i ekologický význam ekologických daní je však vyčleňuje jako zvláštní a perspektivní část daňového mixu.“ (Kubátová, 2010, s. 256)

U ekologických daní, které jsou zavedeny za účelem snížení množství či intenzity životní prostředí poškozujících aktivit, je důležité si uvědomit jeden z jejich podstatných rozdílů od ostatních „standardních“ daní, a tím je částečná snaha o dosažení nadměrného daňového břemene. Vzhledem k tomu, že cílem těchto daní je omezení konkrétních negativních externalit, je dosažení nadměrného daňového břemene žádoucí (na rozdíl od ostatních „standardních“ daní, kde panuje snaha vznik nadměrného daňového břemene eliminovat či alespoň snížit), protože jen tak je možno omezení negativních externalit docílit. (Zdroj: Široký, 2003, s. 182)

Na druhou stranu je nutno brát v potaz jejich dopad na jednotlivé skupiny poplatníků a před zaváděním a rozhodováním o předmětech a sazbách daní, případných osvobozeních atd. toto vše zvažovat, včetně skutečnosti, zda bude reálně dodržena

výnosová neutralita, jež je jedním z hlavních principů deklarovaných při zavádění ekologických daní a má zaručit přenos daňového zatížení z faktoru práce (např. snížením zdanění práce či snížením plateb sociálního pojištění) právě na zdroje poškozování životního prostředí. Pokud by ekologické daně měly opravdu plnit svou funkci, a to nejen lokálně ale v rámci celosvětového měřítka, je jistě na místě snaha o jejich harmonizaci a mezinárodní spolupráci. V opačném případě se dá předpokládat, že jejich zavedení v jedné zemi by v oblasti energeticky náročného průmyslu mělo za dopad přenos těchto výrob do zemí bez ekologického zdanění a docházelo by tím k poškozování domácí ekonomiky, bez reálného vlivu na globální stav životního prostředí.

3. Komparace vývoje environmentálního zdanění v ČR a v Evropské Unii

3.1. Vývoj environmentálního zdanění v Evropské Unii

Jelikož v ČR jsou ekologické (rozuměno nyní energetické) daně vůbec nejmladšími daněmi, které byly zavedeny teprve v roce 2008 pod vlivem harmonizace probíhající v Evropské Unii⁸, je následující chronologický popis vývoje environmentálního zdanění započat mnohem dříve ve starších členských zemích Evropské Unie (v té době ještě Evropského hospodářského společenství, dále již jen EU).

Společná ekologická politika v rámci Evropské Unie byla avizována Evropskou radou již roku 1972, kdy došlo k přijetí prvního environmentálního akčního plánu. Větší pozornosti se ekologická politika dočkala v rámci Maastrichtské a dále Amsterdamské smlouvy (Pozn. 5).

První ekologické daňové reformy v členských zemích EU byly spouštěny v severských zemích Finsku, Švédsku a Dánsku v 80. letech minulého století. V další vlně se k tomuto trendu přidává Belgie, Německo, Rakousko a Velká Británie. Průkopníky ekologických daňových reforem byly tedy „původní“ členské země EU⁹. Mezi „novými“ členskými zeměmi¹⁰ zahájilo jako první ekologickou daňovou reformu Maďarsko v roce 1995. Tradičními rysy ekologických daňových reforem není jen zavádění ekologických daní postihujících předměty vztahující se k poškození životního prostředí, ale zároveň přenesení daňového břemene z jiných zdaňovaných oblastí (především tradičně snížení daňového zatížení faktoru práce snížením daně z příjmů fyzických osob nebo příspěvků na sociální zabezpečení) právě na daňové zatížení ekologicky škodlivých aktivit. Tato skutečnost je základním principem deklarovaným při provádění ekologických daňových reforem a je označována jako princip **výnosové neutrality**. (Zdroj odstavce: Láchová, 2007, s. 82-83)

V rámci EU je zásadním dokumentem při harmonizaci ekologických daní Směrnice 2003/96/EC přijata v Lucemburku 27.10.2003. Směrnice harmonizuje oblast

⁸ Vyjma daně z minerálních olejů, která je součástí spotřebních daní zavedených do daňového systému ČR k 1.1.1993 a daně ze zemního plynu, která byla do 1.1.2008 rovněž součástí daně z minerálních olejů (Svátková, 2009, s. 240 a 243)

⁹ Členské země před rokem 2004 označované také jako EU-15

¹⁰ Členské země přistupující v roce 2004 a 2007

energetických daní prostřednictvím stanovení minimálních sazeb platných pro všechny členské státy (její znění však umožňuje pro stanovené případy a za daných podmínek udělení výjimek pro jednotlivé členské státy). Přijetím Směrnice došlo ke změně působnosti Směrnic 92/81/ECC a 92/82/ECC (upravujících oblast spotřebních daní z minerálních olejů). Směrnice ošetřuje oblast zdanění minerálních olejů, uhlí, zemního plynu a elektrické energie. Směrnice má přispět k ochraně a zlepšení fungování vnitřního trhu snížením rozdílů ve zdanění energií mezi jednotlivými členskými státy. Zároveň má pomoci ke splnění cílů určených Kjótským protokolem (Pozn. 6). Minimální sazby daní pro jednotlivé energetické zdroje a elektřinu jsou udávány ve vztahu k jejich energetickému obsahu (vyjma pohonných hmot) a jsou diferencovány dle účelu jejich využití. (Zdroj: Láchová, 2007, s. 82-83)

Směrnice (její vybrané části jsou obsahem Přílohy C) ukládá členským státům povinnost zdanit energetické produkty a elektřinu v souladu se zněním Směrnice. Její znění se nevztahuje na zdanění tepla na výstupu. Předepsány jsou minimální úrovně zdanění pro dané produkty a členské státy nesmí uplatňovat zdanění nižší, přičemž „úrovní zdanění“ je míněna celková výše všech nepřímých daní (vyjma DPH) vypočítaných ať přímo či nepřímo z množství energetických produktů a elektřiny v době jejich dodání ke konečné spotřebě. Uplatňování rozlišených sazeb je členským státům umožněno pod finanční kontrolou a za předpokladu, že užití diferencované sazby se nenacházejí pod předepsanou úrovní zdanění. Diferencované sazby mohou být uplatněny, pokud mají návaznost na jakost výrobku, pokud rozlišují množství spotřeby elektřiny a energetických produktů využitých k topení, pokud se vztahují k oblasti místní veřejné dopravy (včetně taxislužby), odvozu odpadů, ozbrojených sil, veřejné správy, zdravotně postižených osob a vozidel záchranné služby nebo pokud rozlišují užívání produktů obchodní a neobchodní povahy. Vymezeno je i právo států poskytovat osvobození od daně nebo snížit stanovenou úroveň zdanění. Toto musí být uplatňováno pod finanční kontrolou orgánů EU a vymezeny jsou oblasti, ve kterých je tento postup umožněn. Danými oblastmi jsou například pilotní projekty vývoje ekologicky příznivějších výrobků, elektřina vyrobená z obnovitelných zdrojů, energetické produkty a elektřina použitá pro kombinovanou výrobu tepla a elektřiny, tyto produkty používané pro přepravu zboží a osob po železnici, metrem, tramvaji a trolejbusem nebo dodávané jako palivo pro plavby na vnitrozemských vodách jinými než soukromými rekreačními plavidly a zemní plyn v těch členských státech, kde jeho

podíl na konečné spotřebě energie činil v roce 2000 méně než 15%. Mimo to může Rada na návrh Komise jednomyslným rozhodnutím udělit výjimku jakémukoli členskému státu na jiná osvobození v rámci uplatňování nějaké zvláštní politiky. Výjimka je pak pravidelně posuzována a zaniknou-li důvody pro její platnost, bude zrušena. Při udělování výjimek nesmí docházet k narušení řádného fungování trhu a širších cílů Smlouvy. Úroveň zdanění pro členské státy, které nepoužívají euro, se stanovuje jednou ročně, je platná od 1. ledna a udává ji kurz uveřejněný v Úředním věstníku EU pro první pracovní den v říjnu předchozího roku. (Zdroj: EUR-Lex, *Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003*)

V následující tabulce jsou uvedeny minimální sazby určeny pro jednotlivé předměty zdanění podle účelu jejich využití s platnostmi od 1.1.2004 a 1.1.2010:

Tabulka 1: Minimální sazby energetických produktů a elektrické energie

Minimální sazby daně z paliv - pohonných hmot			
subjekt daně	základ daně	min. sazba od 1.1.2004	min sazba od 1.1.2010
benzin olovnatý	1000 litrů	421,00 €	421,00 €
benzin bezolovnatý	1000 litrů	359,00 €	359,00 €
nafta	1000 litrů	302,00 €	330,00 €
petrolej	1000 litrů	302,00 €	330,00 €
LPG	1000 litrů	125,00 €	125,00 €
zemní plyn	1 gigajoule	2,60 €	2,60 €
Minimální sazby daně z paliv pro průmyslové nebo komerční účely			
nafta	1000 litrů	21,00 €	21,00 €
petrolej	1000 litrů	21,00 €	21,00 €
LPG	1000 litrů	41,00 €	41,00 €
zemní plyn	1 gigajoule	0,30 €	0,30 €
Minimální sazby daně z paliv pro topné účely a elektrické energie			
subjekt daně	základ daně	min. sazba od 1.1.2004 pro obchodní účely	min sazba od 1.1.2010 pro neobchodní účely
nafta	1000 litrů	21,00 €	21,00 €
těžký ropný olej	1000 litrů	15,00 €	15,00 €
petrolej	1000 litrů	0,00 €	0,00 €
LPG	1000 litrů	0,00 €	0,00 €
zemní plyn	1 gigajoule	0,15 €	0,30 €
uhlí a koks	1 gigajoule	0,15 €	0,30 €
elektrická energie	1 MWh	0,50 €	1,00 €

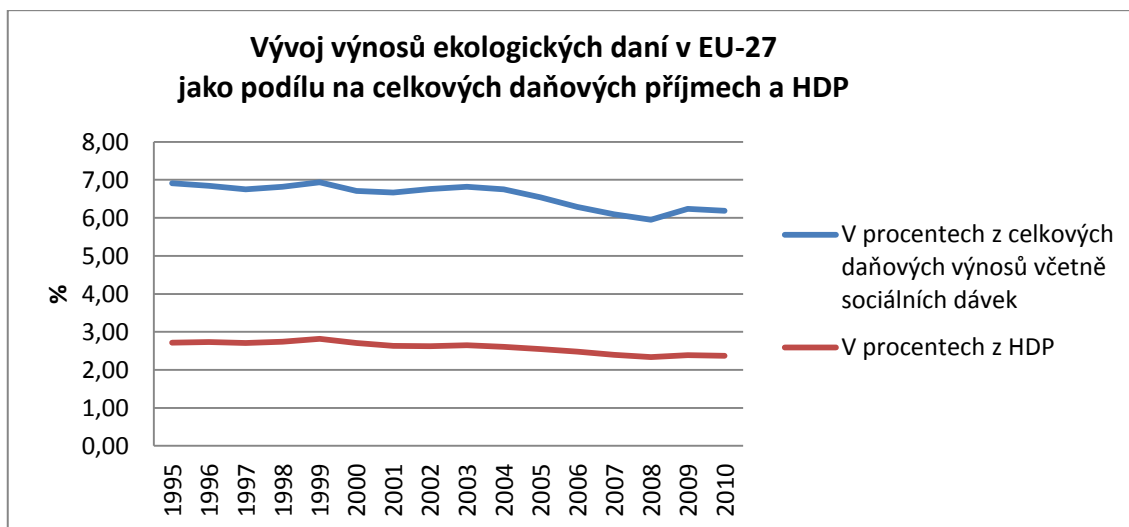
Zdroj: (Široký, 2012, s. 200-201), vlastní zpracování

Na výše uvedenou směrnici navazují a upravují ji další Směrnice č. 2004/74/EC a 2004/75/EC, které udělují výjimky v roce 2004 nově přistoupivším státům z důvodů panující obavy, že zavedení minimálních sazeb způsobí v některých z těchto zemí neúměrně vysoké daňové zatížení pro malé a střední podniky. Výjimky pro každý stát byly posuzovány individuálně. Česká republika získala výjimku na tuhá paliva, elektřinu a zemní plyn do konce roku 2007. Nejdělsí výjimku dostalo Slovinsko, které může uplatňovat nižší zdanění zemního plynu až do roku 2014. (Zdroj: Láchová, 2007, s. 86)

3.2. Komparace vývoje environmentálního zdanění ve státech EU-27 vzhledem k ukazatelům relevantním k vývoji životního prostředí a k ukazatelům ekonomického vývoje

Vývoj celkového výnosu ekologických daní v milionech EUR v letech 1995-2010 v zemích EU-27 byl zachycen na Obrázku 4. Je patrné, že celkový výnos environmentálních daní prakticky po celé sledované období vzrůstal. Výjimkou je pokles v letech 2008 a 2009, který byl způsoben finanční krizí (Stamatova, Steurer, *Environment and Energy*). Podíly jednotlivých skupin daní se výrazně neměnily. Opačný trend (tedy klesající) zaznamenává podíl celkových výnosů ekologických daní v EU-27 na celkových daňových výnosech (včetně sociálních dávek) a na HDP. Vývoj opět v období 1995-2010 je patrný z Obrázku 5.

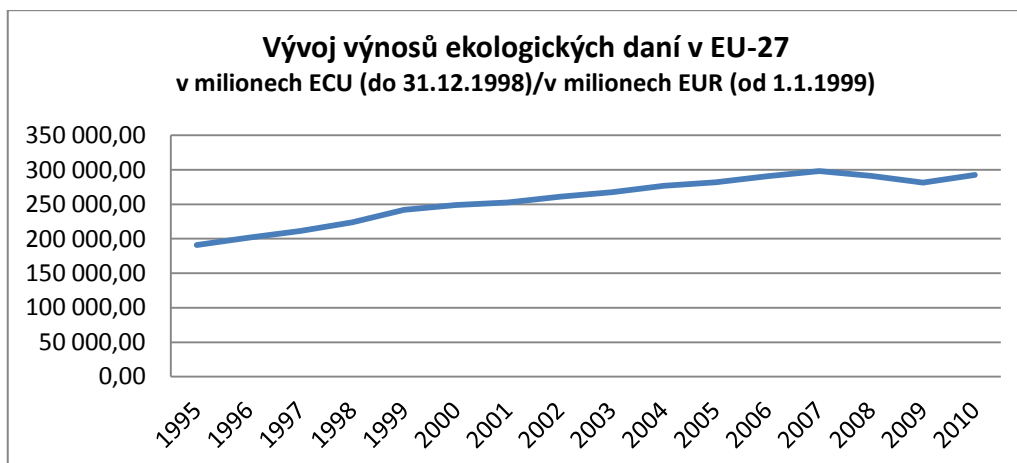
Obrázek 5: Vývoj výnosů ekologických daní v EU-27 jako podílu na celkových daňových příjmech a HDP

Zdroj: (Eurostat, *Environmental tax revenue*), vlastní zpracování

Obě křivky prakticky kopírují podobný trend. Obě klesají a opět rostou mezi lety 1995 a 1999. V roce 1999 se dostávají do svého maxima ve sledovaném období (podíl výnosů ekologických daní na celkových daňových výnosech včetně sociálních dávek dosahuje v roce 1999 6,94%, podíl na HDP pak 2,82%). Podobné, ale méně výrazné zhrounutí nastává mezi lety 1999 a 2003, kdy oba podíly znovu lokálně kulminují. Poté je již možno sledovat stálý pokles do roku 2008, kdy nastává minimum těchto podílů ve sledovaném období (podíl výnosů ekologických daní na celkových daňových výnosech včetně sociálních dávek dosahuje v roce 2008 5,95%, což je o 1% bod méně než v roce 1999, podíl na HDP pak jen 2,34%). V roce 2009 dochází k nepatrnému růstu oproti roku 2008, ale v roce 2010 se křivky vrací ke klesajícímu trendu, který pravděpodobně při absenci výraznějších výkyvů ekonomiky vydrží i v následujícím období. Vzhledem k vývoji celkových výnosů ekologických daní (Obrázek 6) působí vývoj jejich podílu na celkových daňových výnosech a HDP paradoxně.

Obrázek 6: Vývoj výnosů ekologických daní v EU-27

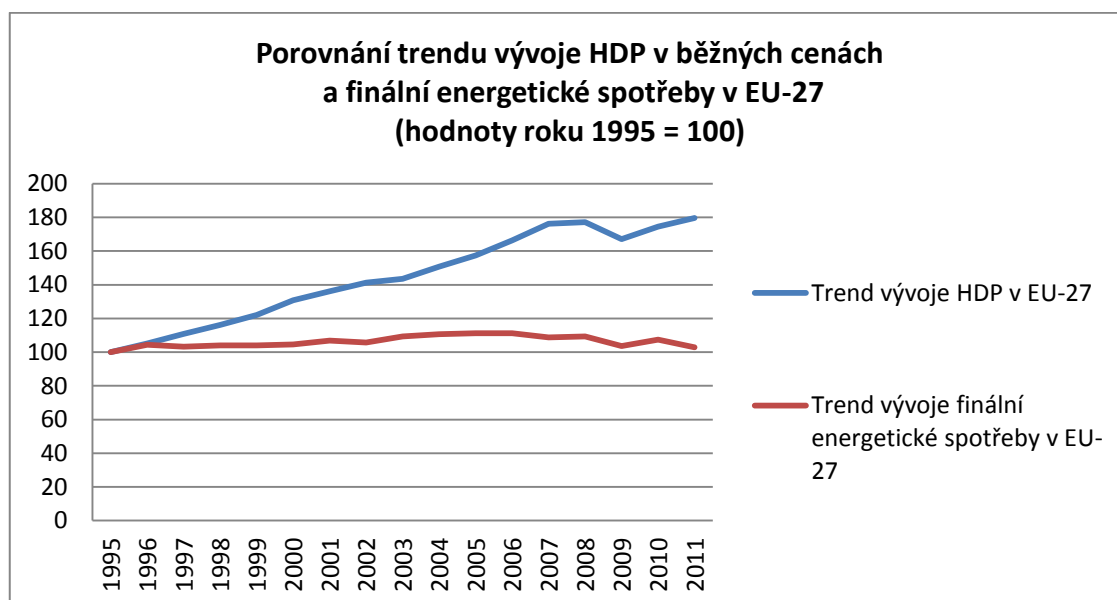

Zdroj: (Eurostat, *Environmental tax revenue*), vlastní zpracování

Celkové výnosy ekologických daní po celé sledované období zachovávají rostoucí trend, vyjma let 2008 a 2009, kdy dochází k poklesu oproti předchozímu roku. V roce 2010 je však již opět patrný růst, který lze také očekávat i v následujících letech. V roce 1995 bylo v EU-27 na ekologických daních vybráno celkem 190.774 milionů ECU. Za 12 let do roku 2007, kdy byl celkový výběr ekologických daní ze sledovaného období maximální, vzrostl tento celkový výnos o více než 100 000 milionů EUR na 297.962 milionů EUR, což představuje růst přibližně o 56%. Vývoj celkových výnosů ekologických daní je zřetelně opačný, než vývoj podílu těchto výnosů na celkových daňových výnosech a HDP. Jedinou skupinou ekologických daní, která zaznamenala mírný růst vzhledem na poměr k celkovým daňovým výnosům i k HDP, jsou daně uvalované na těžbu surovin a znečišťování životního prostředí (Eurostat, *Environmental tax revenue*), což svědčí o jejich rostoucím významu mezi ostatními ekologickými daněmi. Zvláštní vývoj celkových výnosů ekologických daní a jejich podílů k celkovým daňovým výnosům a HDP v letech 2007-2009 jdoucí proti směru dlouhodobého trendu je možné vysvětlit vlivy hospodářské krize a snížením celkových daňových výnosů i změnou poměrů jednotlivých složek. Dlouhodobý propad podílu celkového výnosu ekologických daní k celkovým daňovým výnosům i k HDP je však zarážející vzhledem ke skutečnosti, že dochází k zavádění nových daní tohoto typu a jsou zaváděny nově i ve státech, ve kterých dříve vybírány nebyly. Tento trend lze vysvětlit (Stamatova, Steurer, *Environment and energy*) vztahem energetické spotřeby a HDP. Finální energetická spotřeba rostla pomaleji než HDP, jak ukazuje Obrázek 7, což mohlo být

důsledkem vyšších cen energií a politikou zaměřenou na jejich efektivnější využívání. Přechody na obnovitelné zdroje energie pravděpodobně snižovaly daňové základy tak, vzhledem k tomu, že obnovitelné zdroje (např. biopaliva) jsou často zdaněny nižšími sazbami nebo od daně osvobozeny, že to dokázalo vyrovnat růst energetických daní. Tento vývoj by bylo možné vyvážit růstem sazeb ekologických daní nebo uvalením nových ekologických daní, což se budou vlády zdráhat učinit z důvodů již nyní celkem vysokých cen energií pro domácnosti a podniky. Možností je také zavádění rozdílných mechanismů postihujících energetickou poptávku (např. emisní povolenky atd.), ke kterému v tomto období také dochází.

Obrázek 7: Porovnání trendu vývoje HDP v běžných cenách a finální energetické spotřeby v EU-27

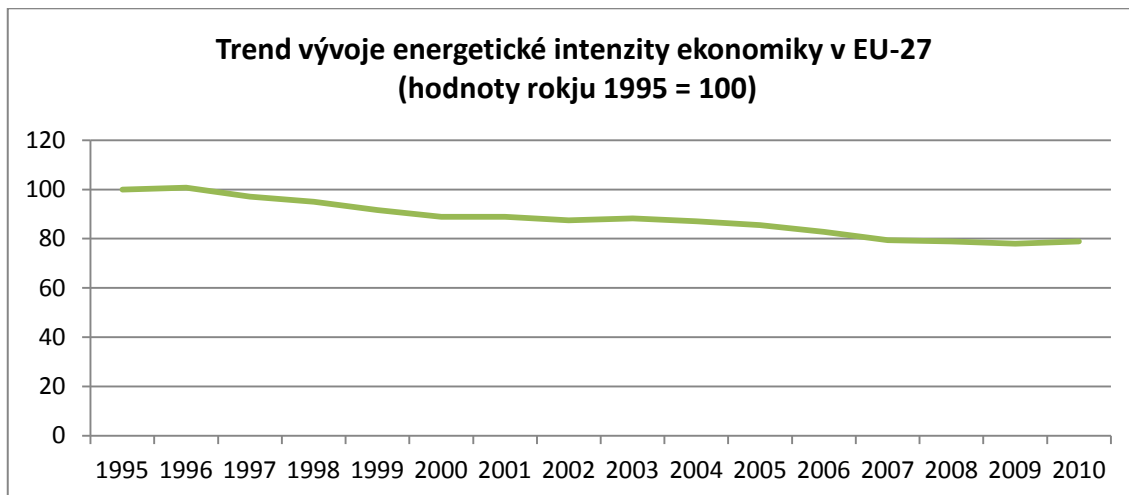

Zdroj: (Eurostat, *GDP and main components – Current prices; Supply, transformation, consumption - all products – annual data*), vlastní zpracování

Vývoj je níže na Obrázku 8 vyjádřen rovněž pomocí energetické intenzity, což je poměr mezi hrubou domácí spotřebou energie a HDP v období kalendářního roku. Hrubá domácí spotřeba je kalkulována jako suma hrubých domácích spotřeb pěti typů energií (Stamatova, Steurer, *Environment and energy*): uhlí, elektřina, ropa, zemní plyn a obnovitelné zdroje energie. Jak je vidět na Obrázku 8, ukazatel energetické intenzity v popisovaném období klesá, z důvodu rychlejšího růstu HDP oproti růstu hrubé domácí spotřeby energie. Tento vývoj můžeme vzhledem k evidentní účinnosti zavádění energetických daní a jejich vlivu na snahu subjektů o využívání energetických zdrojů označovaných jako ekologičtější a celkovou snahu o úsporu energií hodnotit kladně.

Ačkoli současně s tímto trendem dochází k poklesu významu energetických daní coby fiskálního příjmu, což si bude žádat adekvátní reakci tento pokles vyrovnávající.

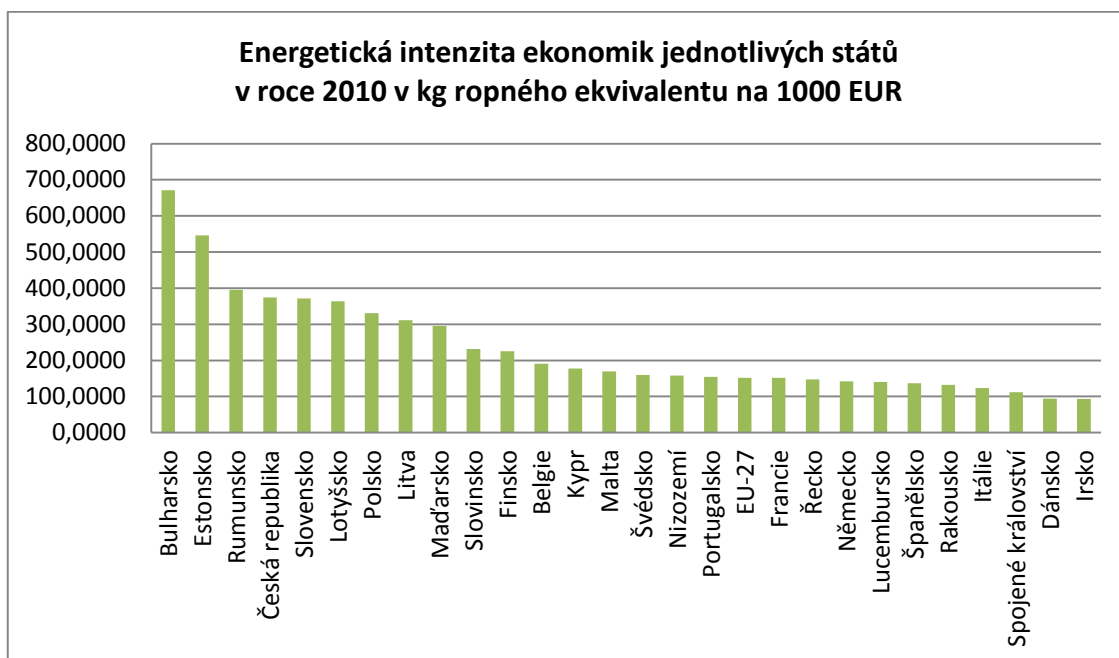
Obrázek 8: Trend vývoje energetické intenzity ekonomiky v EU-27

Zdroj: (Eurostat, *Supply, transformation, consumption - all products - annual data*), vlastní zpracování

V hodnotách energetické intenzity jsou mezi jednotlivými státy EU-27 značné rozdíly. Zde platí, že čím větší hodnota energetické intenzity, tím větší hrubá domácí spotřeba energie na jednotku vyprodukovaného HDP, tudíž větší dopady na životní prostředí. Energetická intenzita ekonomik jednotlivých států v roce 2010 v kg ropného ekvivalentu na 1.000 EUR je znázorněna na Obrázku 9, přičemž jsou státy seřazeny od nejvyšší hodnoty intenzity po nejnižší. Součástí je i hodnota pro EU-27, která se svými 152 kg ropného ekvivalentu na 1.000 EUR začíná přibližně poslední třetinu, do které patří zároveň co do velikosti HDP největší ekonomiky EU (Německo, Francie, Spojené Království a Španělsko). 10 zemí s nejvyšší energetickou intenzitou jsou země nově přistupující k EU v roce 2004 a déle v roce 2007, přičemž Česká republika je v pořadí čtvrtou zemí s nejvyšší energetickou intenzitou.

Obrázek 9: Energetická intenzita ekonomik jednotlivých států v roce 2010 v kg ropného ekvivalentu na 1000 EUR

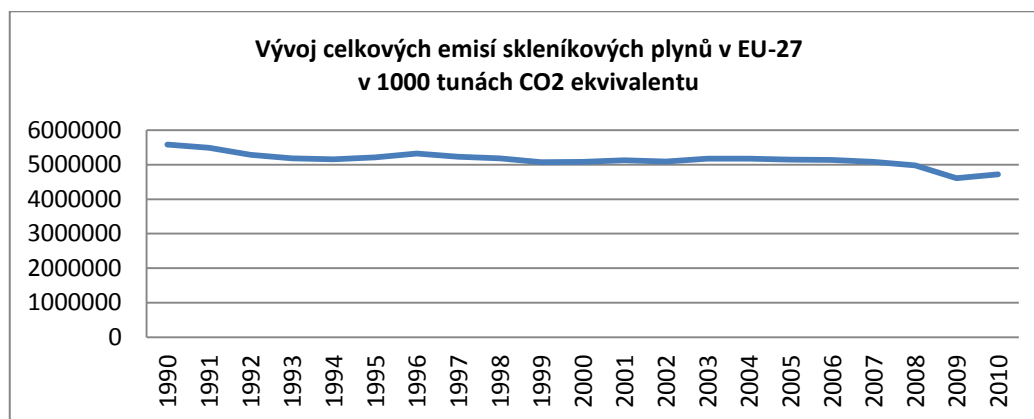
Zdroj: (Eurostat, Supply, transformation, consumption - all products – annual data), vlastní zpracování

Jedním z nejčastěji zmiňovaných ukazatelů vyjadřujících dopady lidské činnosti na životní prostředí je produkce skleníkových plynů, což je také oblast ovlivňována mimo jiné působností ekologických daní, jelikož tyto zdaňují předměty, jejichž využívání přispívá právě k produkci skleníkových plynů. Zdanění takových předmětů vede ke znevýhodňování jejich produkce či využívání, a tudíž zároveň ke snižování produkce skleníkových plynů. Ekologické daně však nejsou jedinými ovlivňujícím faktorem. Tato oblast je zvlášť ošetřena *Kjótským protokolem k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* přijaté v prosinci roku 1997 na Třetí konferenci smluvních stran v Kjótu. Česká republika podepsala Protokol 23.11.1998. K ratifikaci došlo 15.11.2001. V současné době je Česká republika jednou ze členských zemí EU a takto vystupuje i ve vztahu k Protokolu. První kontrolní období bylo stanoveno v rozmezí let 2008-2012, kdy měly země Přílohy I Úmluvy snížit emise skleníkových plynů alespoň o 5,2% ve srovnání se stavem v roce 1990. V Doha bylo na Osmnácté konferenci smluvních stran v prosinci 2012 sjednáno pokračování Protokolu a stanoveno nové kontrolní období v rozmezí let 2013-2020. Byly zároveň dohodnuty nové redukční závazky. EU včetně jejích 27 členských států se zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 o 20% oproti stavu v roce 1990. Hodnoty produkce skleníkových plynů jsou udávány

a sledovány v podobě ekvivalentu CO₂ a zahrnují emise oxidu uhličitého (CO₂), metanu (CH₄), oxidu dusného (N₂O), hydrogenovaných fluorovodíků (HFCs), polyfluorovodíku (PFCs) a fluoridu sírového (SF₆) a v rámci druhého kontrolního období nyní nově fluoridu dusitého (NF₃). Ekvivalent CO₂ zohledňuje různé vlivy uvedených plynů na klimatický systém Země a používá pro přepočet jejich množství stanovených vztahů. Snižování emisí skleníkových plynů není však pro státy jedinou možností plnění podmínek Protokolu. V potaz je brána i absorpce skleníkových plynů způsobená změnami užívání krajiny (např. zalesňování). Další možnost nabízí tzv. flexibilní mechanismy spočívající v odkupu „volných“ emisí od jiného státu či snížení emisí skleníkových plynů na území jiného státu. (Zdroj odstavce: Ministerstvo životního prostředí, *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu*)

Vývoj emisí skleníkových plynů v EU-27 v 1000 tunách CO₂ ekvivalentu znázorňuje Obrázek 10. Patrný je kolísavě klesající trend s výraznými poklesy především počátkem sledovaného období v letech 1990-1993 a ke konci období z roku 2008 na rok 2009 (což lze však opět spojovat s dopady hospodářské krize a poklesem produkce). V roce 2010 došlo k opětovnému nárůstu, nikoli však na původní hodnotu v roce 2008 (což dokládá znovu ožívání ekonomiky, avšak nemělo by to narušit pokračování klesajícího trendu emisí skleníkových plynů v dalších letech). Celková emise skleníkových plynů v EU-27 v roce 1990 činila 5 583 135 000 tun CO₂ ekvivalentu a poklesla na 4 720 878 000 tun v roce 2010, což je přibližně 84,5 % hodnoty z roku 1990 a tudíž zatím o něco více než 15 % pokles. Při udržení dosavadního trendu by tudíž nové redukční závazky EU do roku 2020 měly být splněny.

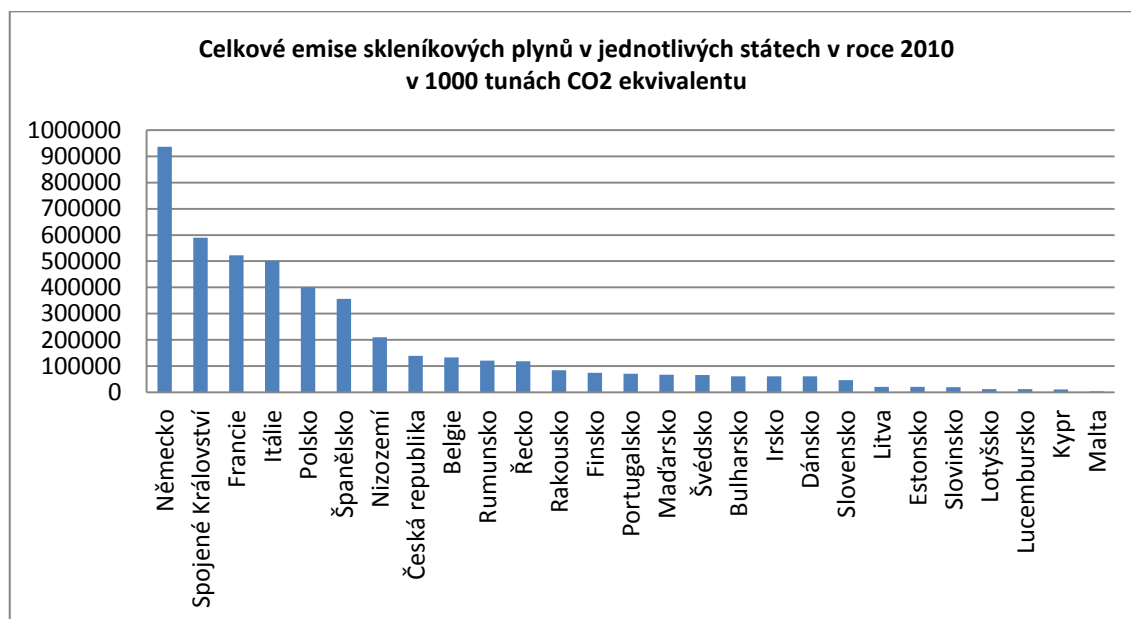
Obrázek 10: Vývoj celkových emisí skleníkových plynů v EU-27 v 1000 tunách CO₂ ekvivalentu

Zdroj: (Eurostat, *Greenhouse gas emissions by sector*), vlastní zpracování

Následující Obrázek 11 představuje země EU-27 seřazené dle celkové emise skleníkových plynů v roce 2010 v 1000 tunách CO₂ ekvivalentu seřazené od největší producentů. Pořadí není příliš překvapující, jelikož v popředí jsou umístěny celkem jednoznačně země s největšími ekonomikami co do velikosti HDP.

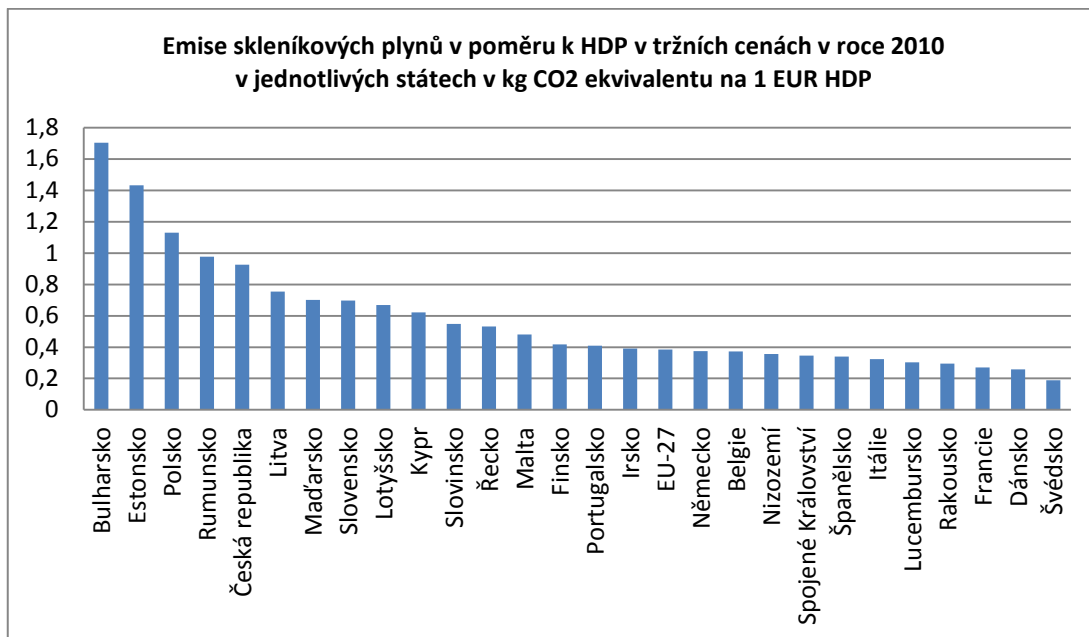
Obrázek 11: Celkové emise skleníkových plynů v jednotlivých státech v roce 2010 v 1000 tunách CO₂ ekvivalentu

Zdroj: (Eurostat, Greenhouse gas emissions by sector), vlastní zpracování

Jiný pohled nabízí Obrázek 12. Zde byla emise skleníkových plynů porovnána s velikostí HDP, obojí v roce 2010. Výsledné hodnoty vyjadřují množství emisí CO₂ ekvivalentu v kg na 1 EUR HDP. Země jsou opět seřazené od největších znečišťovatelů.

Obrázek 12: Emise skleníkových plynů v poměru k HDP v tržních cenách v roce 2010 v jednotlivých státech v kg CO2 ekvivalentu na 1 EUR HDP

Zdroj: (Eurostat, *Greenhouse gas emissions by sector; GDP and main components – current prices*), vlastní zpracování

I zde se podobně jako u energetické intenzity do popředí dostaly nové členské státy EU (Česká republika se umístila na pátém místě), všechny země přistupující v roce 2004 a 2007 se nacházejí v první polovině. Nepatří sice k největším znečišťovatelům, co se celkového objemu vypouštěných emisí týká, ale vzhledem ke své produkci vyjádřené v HDP, emitují poměrně více emisí, než původní členské státy. Tento fakt ukazuje na skutečnost, že tyto země mají ještě stále v oblasti environmentální politiky rezervy. Ve vývoji environmentálních daní bylo již výše popsáno, že ekologické daňové reformy byly nejdříve odstartovány v severských státech a původních členských státech EU. Země přistupující v roce 2004 a 2007 se k daňovým reformám odhodlávaly později a mnohdy právě pod tlakem harmonizací vyvolaných Evropskou Unií (stejně jako Česká republika, která zavedla energetické ekologické daně přesně k datu, kdy jí končila udělená výjimka). Mnohé z těchto zemí obdržely výjimky v podobě možností odkladu zavedení ekologických daní či v povolení dočasně snížených sazeb těchto daní, protože v době přístupu u většiny z nich docházelo teprve k transformaci na ekonomiky tržní. S tím spojená hospodářská nevyrovnanost neumožňovala vždy odstartování environmentálních reforem okamžitě a u některých ze zmíněných zemí se tak ve sledovaném období do roku 2010 nemohly ještě ani zcela projevit. V následujícím období se však dají očekávat další snahy o harmonizace ekologické politiky ze strany

Evropské Unie a výsledkem jejich působnosti by mohlo být přibližování energetické intenzity i ostatních ve vztahu k životnímu prostředí relevantních ukazatelů napříč Evropskou Unií a celkové zvyšování produktivity v souladu se zásadami udržitelného rozvoje a snižováním zatěžování životního prostředí rostoucí produkcí.

3.3. Vývoj environmentálního zdanění v ČR a UK

Přes původní tendence harmonizace ekologických daní a jejího uskutečnění ve výše jmenované Směrnici č. 2003/96/EC v podobě nastavení minimálních sazeb celkové výše nepřímých daní (vyjma DPH) uvalených na vybrané energetické produkty a elektrické energie a přes stejné základní důvody vedoucí ke spuštění ekologických daňových reforem, probíhal vývoj ekologických daní v jednotlivých evropských státech, dokonce i v rámci Evropské unie, do určité míry separátně a ve výsledném ekologickém zdanění existují mezi jednotlivými státy rozdíly. Tento fakt je dán rovněž skutečností, že první environmentální daňové reformy byly odstartovány podstatně dříve, než začalo docházet k harmonizaci této oblasti ze strany Evropské Unie. Detailní srovnání průběhu ekologických daňových reforem a současného ekologického zdanění ve všech evropských státech by mohlo být předmětem obsáhlejší práce, proto je podrobnější srovnání zde provedeno pouze pro Českou republiku (dále jen ČR) v roli zástupce jednoho z „nových“ členských států Evropské Unie a jeden vybraný „starší“ členský stát EU. Tento výběr umožní ukázkou některých rozdílných tendencí při spouštění environmentálních daňových reforem mezi jednotlivými státy. Vybraným státem je Spojené království Velké Británie a Severního Irska (dále jen UK). Pro výběr tohoto státu hovořila krom jeho původního členství i řada dalších faktorů. K environmentálním daňovým reformám začal přistupovat hned v jejich druhé vlně spouštění v Evropě. Patří mezi největší ekonomiky Evropské Unie a je to tradiční průmyslová země. Navíc svým vztahem k tradicím a určitou geografickou odděleností od Evropy je tato země do určité míry v rámci Evropy jedinečná.

3.3.1. Srovnání vybraných zemí v obecné rovině

Vybrané země se v základních parametrech liší, proto je nejdříve uvedeno jejich obecné srovnání.

UK je ve všech ohledech ekonomikou podstatně větší než ČR. Počet obyvatel byl 62 026 962 k 1.1.2010 (Eurostat, *Demographic balance and crude rates*), rozloha je 244 820 km² (Evropská Unie, *Spojené Království*) a z toho vycházející hustota zalidnění odpovídá přibližně hodnotě 253 obyvatel/km². HDP (v tržních cenách) dosahovalo v roce 2010 hodnoty 1.709.606 milionů € (Eurostat, *GDP and main components - Current prices*). Nejnovější data jsou k dispozici pro rok 2012, kdy HDP (v tržních cenách) dosahovalo hodnoty 1.901.001 milionů € (Eurostat, *GDP and main components - Current prices*).

Velikost veřejného sektoru (vyjádřena jako poměr celkových vládních příjmů k HDP) v roce 2010 činila 40,3% (Eurostat, *Government revenue, expenditure and main aggregates*). Velikost daňové kvóty (podíl celkových daňových výnosů zahrnujících platby na sociální pojištění k HDP) pro rok 2010 činí 35,6%, což je totožná hodnota s průměrem EU-27 (Eurostat, *Taxation trends in the European Union*). Implicitní daňové sazby (ukazatel měřící průměrné efektivní daňové zatížení různých druhů ekonomických příjmů či aktivit, který se vypočítá jako podíl celkových daňových výnosů z každého typu ekonomických příjmů či aktivit k potenciálnímu základu těchto daní (*Daňové trendy v zemích EU*, Ministerstvo financí ČR)) nabývaly pro rok 2010 následujících hodnot pro jednotlivé oblasti: spotřeba 18,4%, práce 25,7%, kapitál (dostupná hodnota pro rok 2009) 36,9% (Eurostat, *Taxation trends in the European Union*). Užívanou měnou je libra šterlinků s označením £ (Evropská Unie, *Spojené Království*) a průměrným kurzem (přímá kotace) vůči € v roce 2012 0,811 (Statistical data warehouse, European central bank). Přístup k EU byl uskutečněn v roce 1973.

ČR je představena pomocí stejných charakteristik. Počet obyvatel byl 10 506 813 k 1.1.2010 (Eurostat, *Demographic balance and crude rates*), rozloha je 78 866 km² (Evropská Unie, *Česká republika*) a z toho vycházející hustota zalidnění odpovídá hodnotě přibližně 133 obyvatel/km², tedy přibližně poloviční ve srovnání s UK. HDP (v tržních cenách) dosahovalo v roce 2010 hodnoty 150 274 milionů €, což představuje zhruba 8,8% HDP UK. Nejnovější data jsou k dispozici pro rok 2012, kdy HDP (v tržních cenách) dosahovalo hodnoty 152 828 milionů € (Eurostat, *GDP and main components - Current prices*).

Velikost veřejného sektoru (vyjádřena jako poměr celkových vládních příjmů k HDP v tržních cenách) v roce 2010 činila 39% (Eurostat, *Government revenue, expenditure*

and main aggregates). Velikost daňové kvóty (podíl celkových daňových výnosů zahrnujících platby na sociální pojištění k HDP) pro rok 2010 činí 33,8% (Eurostat, *Taxation trends in the European Union*). Implicitní daňové sazby nabývaly pro rok 2010 následujících hodnot pro jednotlivé oblasti: spotřeba 21,1%, práce 39% (což je poměrně vysoká hodnota nacházející se cca 5% bodů nad průměrem EU-27 a způsobená vysokými odvody na sociální pojištění), kapitál 16,7% (Eurostat, *Taxation trends in the European Union*). Užívanou měnou je česká koruna s označením Kč (Evropská Unie, *Česká republika*) a průměrným kurzem (přímá kotace) vůči € v roce 2012 25,149 (Statistical data warehouse, European central bank). Členem EU je od roku 2004.

3.3.2. Vývoj environmentálních daní v UK

Průběh ekologické daňové reformy v UK byl uskutečněn v rámci 2 hlavních programů spojených se zavedením „the Landfill Tax“ (daň za uložení odpadu) a „the Climate Change Levy“ (se zkratkou CCL a přesným překladem „poplatek za změnu klimatu“, nicméně vysvětleno bude níže). (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 104)

„The Landfill Tax“ byla zavedena 1. října 1996 a vztahuje se na většinu odpadu likvidovaného v registrovaných úložištích a je účtována firmám či místním orgánům, které toto zajišťují. Od daně je osvobozen odpad z čištění dna říčních toků, likvidace dolů a lomů a čištění kontaminované půdy. Od zavedení fungují pro tuto daň 2 sazby, základní a snížená. Snížená sazba se vztahuje na uvedené neaktivní odpady, mezi které patří většina materiálů užívaných či vznikajících ve stavebnictví jako země vykopaná ze základů, většina forem betonu, cihel, skla, půdy, jílu a štěrku. Všechny ostatní formy odpadu jsou považovány za aktivní a jsou zdaňovány základní sazbou. Základem daně je 1 tuna odpadu. Od zavedení této daně se základní sazba pravidelně a celkem výrazně zvyšovala, zatímco snížená sazba zůstávala konstantní a byla zvýšena zatím jen jednou. Vývoj sazeb znázorňuje Tabulka 2.

Tabulka 2: Vývoj sazeb „The Lanfill Tax“

Datum zavedení	Standardní sazba (£ za tunu)	Snížená sazba (£ za tunu)
1.10.1996	7	2
1.4.1999	10	2
1.4.2000	11	2
1.4.2001	12	2
1.4.2002	13	2
1.4.2003	14	2
1.4.2004	15	2
1.4.2005	18	2
1.4.2006	21	2
1.4.2007	24	2
1.4.2008	32	2,5
1.4.2009	40	2,5
1.4.2010	48	2,5
1.4.2011	56	2,5
1.4.2012	64	2,5
1.4.2013	72	2,5
1.4.2014	80	Bude rozhodnuto

Zdroj: (HM Revenue & Customs, *A general guide to Landfill Tax*), vlastní zpracování

V souvislosti s rozpočtem roku 2010 bylo avizováno, že základní sazba této daně bude každý rok zvyšována o £ 8 počínaje 1.4.2011 a konče rokem 2014, kdy sazba dosáhne 80 £ za tunu. To bude hranice, pod kterou pak tato sazba nebude klesat do 1. 4. 2020. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 104 a HM Revenue & Customs, *A general guide to Landfill Tax*)

CCL byly zavedeny 1.4.2001. Představují energetické daně zatěžující obchodní a průmyslové využití energie (spotřeba energie domácnostmi nebo neobchodní použití charitativními organizacemi je osvobozeno). Účelem zavedení byla snaha o podporu energetické efektivity a snížení spotřeby zdrojů energie zatěžujících životní prostředí. Proto je také osvobozena elektřina vyprodukovaná při kombinované výrobě elektřiny a tepla nebo vyrobená z obnovitelných zdrojů. Nabídnuta je možnost dosažení až 80% úlev z odvodů v energeticky náročném průmyslu při odsouhlasení společných cílů v podobě zvýšení energetické efektivity nebo snížení emisí prostřednictvím podpisu „Climate Change Agreements“ (Dohody o změnách klimatu), neboli zkráceně CCAs.

Předmětem zdanění jsou tyto komodity: elektřina, plyn dodávaný v plynném skupenství, ropný plyn (LPG) a další plynné uhlovodíky dodávané v kapalném stavu a ostatní určené zdaňované komodity (uhlí a lignit, koks, a polokoks z uhlí nebo lignitu a ropný koks). Základy daně jsou rozdílné pro jednotlivé komodity a sazby daní vychází z energetického obsahu jednotlivých komodit. Sazby platné při zavedení byly dlouhou dobu „zmrazeny“. V roce 2006 bylo vyhlášeno, že sazby budou s platností od 1.4.2007 zvyšovány ve vztahu k inflaci. V Tabulce 3 jsou znázorněny jejich hodnoty v £ při zavedení, a pak až s platností od 1.4.2012 a 1.4.2013. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 104 a HM Revenue & Customs, *A general guide to Climate Change Levy*)

Tabulka 3: Sazby „The Climate Change Levy“

Datum zavedení	Elektřina	Plyn	LPG	Ostatní zdaňované komodity
	(£ za kWh)	(£ za kWh)	(£ za kg)	(£ za kg)
1.4.2001	0,0043	0,0015	0,0096	0,0117
1.4.2012	0,00509	0,00177	0,01137	0,01387
1.4.2013	0,00524	0,00182	0,01172	0,01429

Zdroj: (HM Revenue & Customs, Climate Change Levy rates from 1 April 2012 a SEELY, 2009, Climate Change Levy), vlastní zpracování

Příjmy ekologických daní byly využity ke snížení sociálního pojištění placeného zaměstnavateli a část byla rovněž využita jako příjem speciálních fondů. Avšak růsty sazeb uvedených daní v dalších letech již nijak kompenzovány nebyly. Vzhledem k tomu, že dopady reformy byly řešeny především ve vztahu k průmyslu, je UK jedinou zemí, kde při ekologické daňové reformě nebyly snižovány sazby daní placených zaměstnanci. Tento přístup měl zaručit, že celková daňová zátěž nově postihující průmysl bude vykompenzována zůstatky způsobenými snížením sociálních odvodů zaměstnavatelů. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 104)

Nezávisle na dvou výše jmenovaných environmentálních programech spustilo UK ještě malou ekologickou daňovou reformu v roce 2002 zavedením „Aggregates Levy“, agregátní daně. Tato daň se vztahuje na komerční těžbu kamene, písku a šterku. Sazba za tunu materiálu byla od 1.4.2002 stanovena ve výši £ 1,6 za tunu materiálu, což odpovídalo přibližně 20% průměrné ceny. Zde k pohybu sazby příliš nedocházelo. Současná sazba je £ 2. Příjmy byly využity jako kompenzace snížených sociálních poplatků placených zaměstnavateli a ke zřízení speciálního fondu „Sustainability Fund“

(Fond udržitelného rozvoje). Analýza provedená HM Revenue & Customs odhalila, že tento instrument může být efektivní, jak v redukcí prodejů postižených agregátů, tak k částečnému přesunu zájmu na nezdáněné materiály, což ukazuje, jak mohou být ekonomické instrumenty účinné při „dematerializaci hospodářství“. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 104 a HM Revenue & Customs, *Aggregates Levy*)

3.3.3. Vývoj environmentálních daní v ČR

V ČR se objevují první platby environmentálního charakteru již v roce 1967 v podobě emisních poplatků či poplatků za znečištění povrchových vod v roce 1979. Do tohoto období bychom tedy mohli zahrnout první snahy o omezení negativních externalit v oblasti životního prostředí na našem území. K environmentální daňové reformě však dochází o mnoho déle. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 132)

Po rozpadu „východního bloku“, jehož byla ČR součástí, začátkem 90. let docházelo k transformaci do té doby centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. To vyžadovalo změnu nejen politického a právního, ale i daňového systému. Přestože v té době nebyly zavedeny žádné ekologické daně, neznamená to, že v systému se nenacházely instrumenty ekologické politiky. Rozšířeno bylo množství environmentálních poplatků (emisní, kanalizační, za znečištění vod, za komunální odpad, za likvidaci odpadu atd.). Přestože tyto poplatky měly částečný vliv na životní prostředí a byly považovány za funkční, neměly dostatečně široký dopad a s jejich výběrem byly ve státní správě spojeny takové výdaje, že jejich celkový přínos byl prakticky nulový. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 132)

Teoretický základ pro zavedení ekologických daní byl položen jejich zavedením do zákona č. 212/1992 Sb., o soustavě daní s účinností od roku 1993. S účinností od 1. 1. 1993 byly rovněž zavedeny spotřební daně (Svátková, 2009, s. 240), k nimž patří i daň z minerálních olejů, která je obecně považována taktéž za ekologickou daň. V naší soustavě daní však tento atribut nemá, a navíc její zavedení nebylo spojeno hlavně s ekologickými, ale s fiskálními důvody. O uplatnění environmentální daňové reformy však byly vedeny spory. První oficiální návrh byl připraven Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem financí v roce 2000 a vládě byl předložen v první polovině roku 2001. Nová vláda po volbách v roce 2002 sice deklarovala environmentální daňovou reformu jako jednu ze svých priorit a zahrnula ji do „Návrhu reformy

veřejných financí“, nicméně k její implementaci nedošlo. V souvislosti s plánovaným vstupem ČR do EU došlo jen ke vzniku nového zákona o spotřebních daních, č. 353/2003 Sb. Členem EU se ČR stala 1.5.2004. Měly by se na ni tedy vztahovat podmínky vyplývající ze Směrnice 2003/96/EC, která stanovovala minimální sazby energetických daní. Na zavedení těchto daní byly však pro v roce 2004 nově přistoupivší státy dojednány výjimky ve Směrnících č. 2004/74/EC a 2004/75/EC a Česká republika získala výjimku na tuhá paliva, elektřinu a zemní plyn do konce roku 2007 (Láchová, 2007, s. 86). Nejspíše z tohoto důvodu (a tudíž nikoli předně z důvodů environmentálních) byly do naší daňové soustavy zavedeny 3 ekologické, energetické daně, často rovněž označovány jako „ekologická trojdaň“. Předmětem těchto daní je zemní plyn a některé další plyny, pevná paliva a elektřina. Pro každou z těchto daní existuje samostatný zákon. Všechny tyto zákony jsou však uvedeny pod stejným označením, a to zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Energetické daně byly zavedeny s účinností od 1.1.2008, tedy přesně v termínu, kdy přestala platit udělená výjimka. (Zdroj: Ekins, Speck, 2001, s. 132-134 a Hruška, Dvořáková, 2011)

Neznamená to však, že byl ekologický cíl zcela upozaděn. Na tuto skutečnost ukazují daňová osvobození, která jsou obsahem zmíněných zákonů. Od daně jsou osvobozeny plyn pro vytápění domácností i pro vaření v domácnostech, elektřina z kombinované výroby tepla a elektřiny nebo ekologicky šetrná elektřina (pod čímž se rozumí elektřina pocházející ze sluneční, větrné nebo geotermální energie, vyrobená ve vodních elektrárnách, vyrobená z biomasy nebo produktů vyrobených z biomasy, vyrobená z emisí metanu z uzavřených uhelných dolů nebo z palivových článků), plyn využitý jako pohonná hmota pro plavby po vodách (neplatí pro rekreační plavidla). Nulová sazba daně je stanovena pro elektřinu použitou k železniční dopravě. (Zdroj: *Daň z elektřiny a Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů*, zákon ČR č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů)

Ekologická daňová reforma započatá zavedením energetických daní byla rozvržena do tří fází a měla končit v roce 2017. První fáze spočívala v zavedení energetických daní. V druhé fázi by mělo docházet k převádění zvolených ekologických poplatků na daně a věnována by měla být pozornost také oblasti zdanění dopravy za účelem plnění kritérií Kjótského protokolu. Poslední fáze měla končit přibližně v roce 2017 a měla spočívat

v dalším rozšiřování základny ekologických daní. Ve všech etapách environmentální daňové reformy se počítalo s dodržением výnosové neutrality. (Svátková, 2009, s. 236-237) Té bylo v první fázi dosaženo v roce 2008 snížením sazby daně z příjmů právnických osob z 24% na 21% a fyzických osob na 15%. V roce 2009 byly navíc sníženy příspěvky na sociální pojištění placené zaměstnavateli o 1,5%. Přes snahu však nebylo dosaženo výnosové neutrality napříč celou ekonomikou. V případě nízkopříjmových domácností a domácností důchodců, kterých se zavedení energetických daní dotklo, ale opatření spojená s výnosovou neutralitou již nikoli, nebyl tento princip dodržen. (Zdroj: Hruška, Dvořáková, 2011)

Nyní budou vymezeny základní daňové náležitosti týkající se energetických daní. Na stránkách Celní správy ČR, která je v ČR správcem energetických a spotřebních daní, jsou uvedeny podstatné informace týkající se energetických daní. „*Předmět daně se liší v závislosti na druhu energetického produktu. V případě daně ze zemního plynu se jedná o zemní plyn a některé další plyny uvedené pod kódy nomenklatur (dále jen „KN“) 2711 11, 2711 21, 2711 29 a 2705. V případě pevných paliv jde zejména o černé uhlí uvedené pod KN 2701, dále hnědé uhlí uvedené pod KN 2702, koks uvedený pod KN 2704 a ostatní uhlovodíky uvedené pod KN 2706, 2708, 2713 až 2715. Předmětem daně je též elektřina uvedená pod KN 2716.*

Správa daně je vykonávána celními orgány. Tyto rovněž vydávají dva typy povolení. Jedním z nich je povolení k nabytí osvobozených energetických produktů a lze jej získat rozhodnutím celního úřadu po přezkoumání podaného návrhu na jeho vydání. Stejně tak je tomu i v případě povolení k nabytí energetických produktů bez daně.“ (Celní správa České Republiky, *Ekologické daně*) Plátcem daně je dodavatel, který na daňovém území dodal předmět daně, který není od této daně osvobozen, konečnému spotřebiteli, případně další subjekty zákonem jmenované. Zdaňovacím obdobím je kalendářní měsíc. Lhůta pro podání daňového přiznání trvá u ekologických daní nejpozději do 25. dne po skončení zdaňovacího období, za které se tato daň přiznává. Plátce je povinen v tomto období podat u celního úřadu návrh na registraci k dani, daň přiznat a zaplatit. Základem daně je u ekologických daní množství zdaňované komodity vyjádřené v jednotkách energie: MWh (megawatthodina), nebo GJ (gigajoule). Základem je pro daň z pevných paliv množství pevných paliv vyjádřené v GJ spalného tepla, pro daň z elektřiny množství elektřiny v MWh a pro daň ze zemního plynu a některých dalších

plynů množství plynu v MWh spalného tepla. Sazby daně jsou pak u daně z pevných paliv 8,50 Kč/GJ spalného tepla, u daně z elektřiny 28,30 Kč/MWh. U daně ze zemního plynu a některých dalších plynů jsou sazby diferencované dle určení a čísla nomenklatury a jejich přehled je uveden v Tabulce 4. (Zdroj: Hruška, Dvořáková, 2011 a Svátková, 2009, s. 240-242)

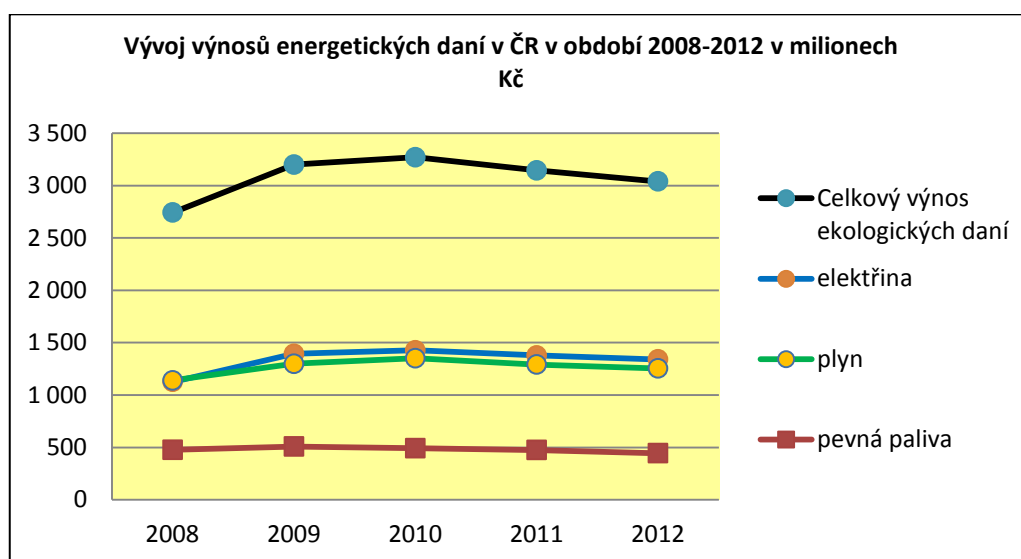
Tabulka 4: Sazby daně ze zemního plynu a některých dalších plynů v ČR

Kód nomenklatury, určení	Sazba daně	Období
2711 29, 2705	264,80 Kč/MWh	-
2711 11, 2711 21	0 Kč/MWh	1. 1. 2008 – 31. 12. 2011
2711 11, 2711 21	34,20 Kč/MWh	1. 1. 2012 – 31. 12. 2014
Kód nomenklatury, určení	Sazba daně	Období
2711 11, 2711 21	68,40 Kč/MWh	1. 1. 2015 – 31. 12. 2017
2711 11, 2711 21	136,80 Kč/MWh	1. 1. 2018 – 31. 12. 2019
2711 11, 2711 21	264,80 Kč/MWh	od 1. 1. 2020
Plyn pro výrobu tepla	30,60 Kč/MWh	-
Plyn určený pro další účely vyjmenované v § 4 písm. c)	30,60 Kč/MWh	-

Zdroj: (Hruška, Dvořáková, 2011), vlastní zpracování

Vývoj výnosů energetických daní v ČR znázorňuje Obrázek 13:

Obrázek 13: Vývoj výnosů energetických daní v ČR v období 2008-2012 v milionech Kč

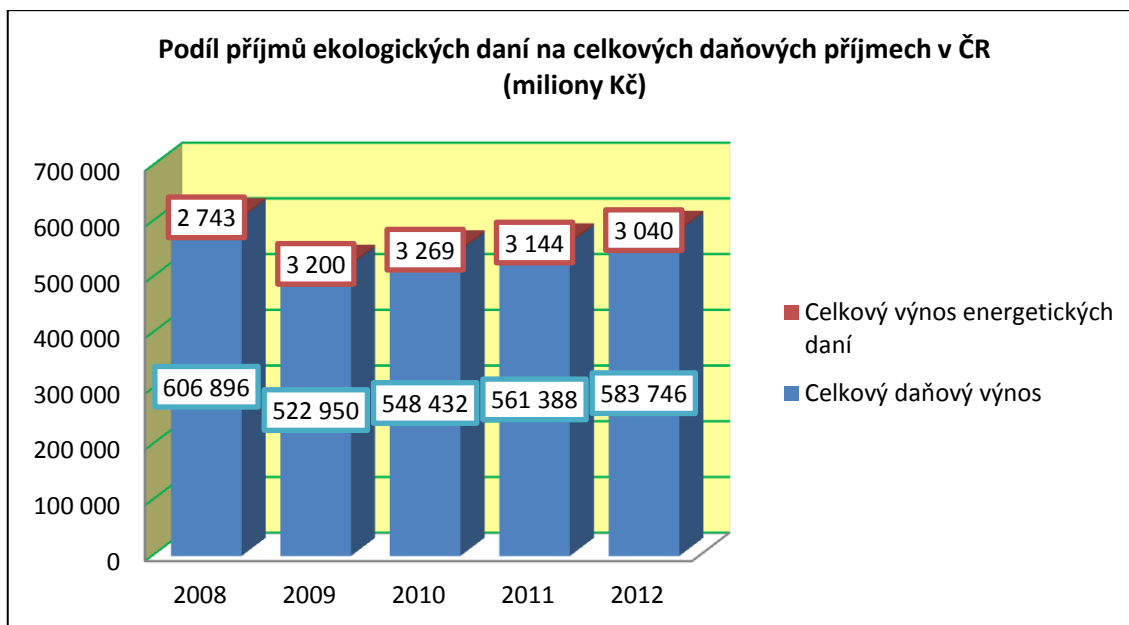

Zdroj: (Celní správa ČR, *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny*), vlastní zpracování

Z obrázku je patrné, že nejdříve byl zaznamenán u všech energetických daní meziroční růst v období 2008-2009. Výnosy daní z elektřiny a plynu pokračovaly ve svém růstu i v dalším období, tedy do roku 2010, kde dosáhly svého vrcholu, a stejně tak i celkový výnos z energetických daní. Pouze daň z pevných paliv dosáhla svého vrcholu již v roce 2009 a od této doby stále klesá. Od roku 2010 již klesají výnosy všech energetických daní. Tato skutečnost může být způsobena v zásadě dvěma hlavními faktory, nebo možná i jejich kombinací. Jedním z nich je nedávná světová hospodářská krize, která zabrzдила vývoj ekonomiky a způsobila její propad, a jelikož je stále v povědomí lidí i managementu firem, spustila řadu úsporných opatření, jejichž vlivy jsou stále znatelné. Druhým efektem (který částečně souvisí s úspornými opatřeními, avšak docházelo by k němu i bez dopadů hospodářské krize) je substituční efekt a snaha o nahrazení zdaněných energetických komodit nezdaněnými případně obecně snaha o energetickou úsporu.

Význam výnosů energetických daní pro státní rozpočet je promítnut v grafu na Obrázku 14, kde je porovnán v jednotlivých letech graficky s celkovými daňovými výnosy. Je patrné, že výnosy ekologických daní tvoří v ČR zásadní příjem státního rozpočtu. Jejich podíl na celkových daňových výnosech se ve sledovaném období pohyboval v průměru okolo hodnoty 0,5%. Navíc ve sledovaném období dosahovaly státní daňové výnosy svého maxima právě v roce 2008 (předtím stoupaly nepřetržitě od roku 1993 s jediným mírným výkyvem v roce 2006) s hodnotou 606.896 milionů Kč, pak se skokově snížily na 522.950 milionů Kč v roce 2009 a od té doby postupně stoupaly, i když se nedostaly zatím zpět na svou hodnotu v roce 2008 (Finanční správa, *Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2012*).

Obrázek 14: Podíl příjmů ekologických daní na celkových daňových příjmech v ČR (miliony Kč)

Zdroj: (Celní správa České Republiky, *Statistická data z oblastí výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny*; Finanční správa, *Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2012*), vlastní zpracování

3.3.4. Srovnání vývoje environmentálního zdanění v ČR a UK

Environmentální daňová reforma odstartovala v UK nesrovnatelně dříve než v ČR. K zavedení prvního environmentálního daňového odvodu v podobě „The Landfill Tax“ došlo v UK již v roce 1996. Další následoval již v roce 2001 pod názvem „The Climate Change Levy“ a předmětem zdanění ho můžeme srovnat s energetickými daněmi zavedenými v ČR teprve v roce 2008. Poslední zavedenou environmentální daní byla prozatím v UK „Aggregates Levy“ postihující komerční těžbu kamene, písku a šterku, s účinností od roku 2002. Roky zavedení jednotlivých daní v UK ukazují na její předstih v oblasti environmentálního zdanění před ČR, a navíc na skutečnost, že primárním důvodem pro jejich zavádění nebyla harmonizace tohoto zdanění ze strany EU, jak tomu bylo v ČR. V ČR sice přípravné kroky pro odstartování environmentální daňové reformy byly také učiněny brzy (již v první polovině 90. let, kdy byly ekologické daně zahrnuty do zákona č. 212/1992 Sb., o soustavě daní), nicméně ke skutečnému spuštění došlo po mnoha projednáváních až v již zmíněném roce 2008.

V obou případech byla se zaváděním environmentálních daní spojena snaha o dosažení rozpočtové neutrality. V ČR měla být zajištěna pro tyto reformy tradičním způsobem, tedy snížením zdanění práce. K tomu došlo v roce 2008 snížením sazby daně z příjmů právnických osob z 24% na 21% a fyzických osob na 15% a v roce 2009 snížením příspěvků na sociální pojištění placené zaměstnavateli o 1,5%. Jak bylo již zmíněno, nebyly však principy rozpočtové neutrality zachovány bez výjimek, jelikož dodatečné výdaje nízkopříjmových domácností a domácností důchodců nemohly být těmito opatřeními vykompenzovány.

V UK byly principy rozpočtové neutrality uplatňovány zcela odlišně od všech ostatních zemí provádějících environmentální daňové reformy. Zavedení dodatečného zdanění mělo být kompenzováno hlavně v oblasti průmyslu a projevilo se snížením sociálních plateb placených zaměstnavateli. Průběh environmentální daňové reformy zde celkově vykazoval znaky o nalezení „společné řeči“ s průmyslovým rozvojem. Podniky z oblasti těžkého průmyslu, které se přislíbily zasadit o zvýšení energetické účinnosti nebo o snížení emisí a zároveň podepsaly „Climate Change Agreement“, mohou uplatňovat daňové slevy z plateb CCL.

V Tabulce 5 je provedena komparace sazeb energetických daní ČR s CCL v UK. Navíc jsou uvedeny minimální sazby deklarované směrnicemi EU. Všechny sazby jsou pro porovnatelnost převedeny na € v průměrných kurzech roku 2012 uvedených na začátku této kapitoly a přepočítány k odpovídajícím předmětům. U daně z uhlí (z pevných paliv) bylo pro přepočet sazby CCL vyjádřené na kg uhlí použito vztahu 33 GJ spalného tepla na 1 tunu uhlí (Hruška, 2011), který je sice ve výsledku přibližný, ale pro toto srovnání postačí.

Tabulka 5: Srovnání sazeb energetických daní v ČR, UK a minimálních sazeb stanovených EU

Předmět daně	Daňová sazba v ČR	Daňová sazba v UK	Minimální sazba EU
Elektřina v MWh	1,13 €	6,28 €	1,00 €
Zemní plyn v GJ	0,38 €	0,61 €	2,60 €
LPG v 1000kg	156,78 €	14,02 €	125,00 €
Uhlí v GJ	0,34 €	0,52 €	0,30 €

Zdroj: (HM Revenue & Customs, *Climate Change Levy rates from 1 April 2012*; Hruška, Dvořáková, 2011), vlastní zpracování

Porovnané hodnoty mohou být sice částečně zkresleny převodním kurzem a převodem jednotlivých rozdílných jednotek, v kterých je kvantifikován předmět daně oběma státy, nicméně pro potřeby tohoto srovnání jsou výsledky dostačující. Je patrné, že ve zdanění elektřiny a uhlí splňují obě země minimální sazby stanovené EU, přičemž sazby ČR jsou vždy jen těsně nad limitem. ČR splňuje minimální sazbu i pro zdanění LPG. Sazba pro zdanění zemního plynu se v ČR stejně jako v UK pohybuje pod minimálním limitem stanoveným EU a je nižší než v UK, ale postupné zvyšování této sazby je v ČR již naplánováno a stanoveno do roku 2020, kdy přesáhne stanovený minimální limit.

Je patrné, že v UK jsou uplatněny výrazně vyšší sazby než minimálně stanovené u uhlí a jiných pevných paliv a především u elektřiny, jejíž sazba přesahuje minimum více než šestkrát. Velmi nízké je však zdanění zemního plynu a LPG. Zdanění LPG je dokonce téměř devětkrát nižší než udané minimum. Tato skutečnost vyplývá z povolení osvobození, které je ve Směrnici 2003/96/ES pro UK uvedeno: *„Spojené království Velké Británie a Severního Irsko může uplatňovat celková nebo částečná osvobození od daně nebo její snížení na zemní plyn odděleně pro Severní Irsko“* (EUR-Lex, *Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003*) Navíc může být dle Směrnice v UK uplatňováno snížené zdanění nebo osvobození od daně pro LPG, zemní plyn a methan používané jako pohonné hmoty. V dlouhodobém horizontu však bude pravděpodobně docházet ke sbližování těchto sazeb.

4. Přínosy a negativa environmentálních daní

Hlavní očekávaný přínos zavádění environmentálních daní je spojen s předním důvodem jejich zavádění, kterým by měl být pozitivní vliv na životní prostředí. Účinně zavedené ekologické daně by měly vést k eliminaci negativních externalit v podobě zátěže životního prostředí, jakou je například čerpání neobnovitelných zdrojů, emise skleníkových plynů, nešetrné zacházení s odpady či znečišťování biosféry. Dle principu „znečišťovatel platí“ by daňová zátěž dopadala na subjekty, které skutečně svou činností životní prostředí zatěžují. Zavedení daní vede ekonomické subjekty k šetrnějšímu zacházení s energií, investicím do nových výkonnějších technologií s menší energetickou náročností či produkujícím nižší množství emisí či technologií působících jako sekundární prostředek ochrany a snižujících již vyprodukované emise. V chování ekonomických subjektů se rovněž projevuje substituční efekt vycházející ze skutečnosti, že daní zatížené zboží zvýšilo svou cenu, tudíž se snaží hledat levnější substitut daní nezatížený. Za předpokladu, že daní budou skutečně zatíženy ve vztahu k životnímu prostředí méně příznivé komodity a ve vztahu k životnímu prostředí příznivější komodity budou od daně osvobozeny nebo nebudou jejím předmětem, pak tento efekt bude mít na životní prostředí pozitivní dopad. Bohužel se může stát, že subjekty si zvolí jako substitut komoditu životní prostředí zatěžující ještě více, ale to dosti závisí na propracovanosti systému ekologického zdanění (případně dalších prostředků environmentální politiky). (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Pozitivní dopad na životní prostředí však není jediným kladem environmentálního zdanění. Při dodržení principů „výnosové neutrality“ dojde při zavádění ekologických daní k přesunu daňové zátěže z práce, což sníží náklady práce a výsledkem by měl být pozitivní dopad na zaměstnanost, a kapitálu na zdroje znečištění. Tento efekt bývá označován jako teorie dvojí dividendy. Vybrané dodatečné příjmy je možno rovněž využít pro financování udržitelného rozvoje, na financování akcí na ochranu životního prostředí či jako příjem speciálních účelových fondů. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Přes tyto kladné dopady ekologických daní se objevuje množství kritických přístupů, vycházejících z několika zásadních skutečností. Jednou z nich je ne zcela jasný a předurčitelný dopad zavedení ekologických daní v globálním měřítku, kdy může dojít

ke zkreslení chování ekonomických subjektů a odstranění externality na jednom trhu může vést ke vzniku nějaké (třeba i jiné) externality na trhu jiném. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Upozorňováno bývá také na možné nebezpečí v případě nedokonalé mezinárodní koordinace ekologických reforem. Zavedením ekologických daní v jedné zemi tak může dojít ke znevýhodnění domácí produkce oproti zahraniční daňově nezátížené. Zavedení ekologických daní by mohlo mít v důsledku i destabilizující vliv na národní hospodářství, pokud by se domácí subjekty rozhodly přesunout své aktivity do zemí bez ekologického zdanění. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Cílem ekologických daní je zatížit pro životní prostředí nepříznivé komodity a tím omezit jejich využívání ekonomickými subjekty. Budou-li tedy ekologické daně funkční, budou ze své podstaty samy snižovat svůj daňový základ v průběhu času a výnosy z nich budou klesat. Stát ve snaze vyrovnat tyto úbytky bude nucen zavádět další ekologické daně nebo by musel opětovně zatížit faktor práce, což by však mohlo být politicky nepřijatelné. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Zavedení daní (jakýchkoliv) má regresivní dopad na ekonomiku, tudíž se tak může stát i v případě ekologických daní, nicméně by právě u nich při dodržení principů „výnosové neutrality“ měl být tento dopad minimalizován, nebo dokonce zcela převyšeno snížením nákladů práce. Protože jsou ekologické daně běžně uvalovány na energetické suroviny, které patří mezi základními výrobní vstupy, můžou se projevit jako proinflační činitel. Mezi kritickými přístupy se objevují i doporučení pro využívání jiných nástrojů environmentální politiky, než jsou právě daně, nicméně výhody daní jako negativního stimulu a jednotného nástroje v rámci ekonomiky jsem již výše zmiňoval. (Zdroj: Kubátová, 2010, s. 263-265)

Přes množství negativních aspektů, které byly výše vyjmenovány, je možno považovat ekologické daně za funkční a osvědčený nástroj environmentální politiky s celkem jasnými a přesvědčivými výsledky. Vždy však záleží na vhodnosti konkrétní aplikace, a to u jakéhokoliv sebelepšího nástroje, proto by jednotlivé vlády měly při zavádění ekologických daní postupovat obezřetně, vycházet z četných výzkumů a modelových analýz a zvažovat veškeré možné konkrétní dopady. Pokud tomu tak bude, určitě bude ekologické zdanění vyvolávat pozitivní výsledky vzhledem ke stavu životního prostředí.

5. Predikce budoucího vývoje v oblasti environmentálního zdanění v Evropě

Vývoj environmentálních daní nesahá daleko do minulosti. Jak bylo již zmíněno výše, začaly první státy v Evropě se spouštěním environmentálních daňových reforem v 80. letech minulého století a na tento trend navázaly i ostatní státy. Podstatný vliv na environmentální zdanění v oblasti Evropy má jeho harmonizace ze strany Evropské Unie. V souvislosti s tím je zatím nejdůležitějším dokumentem Směrnice 2003/96/EC, která upravuje povinnosti zdanění energetických produktů a elektřiny ve členských státech a určuje jejich minimální sazby. Zároveň však dává prostor pro zohlednění odlišností mezi jednotlivými státy a umožňuje udělování výjimek za stanovených podmínek a při posouzení jejich oprávněnosti orgány Evropské Unie.

Výnosy ekologických daní v EU-27 od roku 1995 prakticky neustále vzrůstaly, nicméně jejich podíl na celkových daňových výnosech i na HDP ve stejném období téměř permanentně klesal. Podobný vývoj se dá očekávat i v bližším období a je do určité míry potvrzením funkčnosti dosud zavedených ekologických daní. O kladném vlivu ekologických daní vzhledem k dopadům činnosti ekonomik na životní prostředí vypovídá i vývoj energetické intenzity a snižování emisí skleníkových plynů.

Na základě dosavadního vývoje lze předpokládat, že bude docházet k zavádění dalších ekologických daní (např. v současnosti je velmi diskutována uhlíková daň, jejíž harmonizaci ze strany EU i zavedení v ČR je pravděpodobně možno brzy očekávat) pro rozšíření jejich působnosti a lepší možnost usměrnění vlivu činností ekonomických subjektů na životní prostředí. Následující vývoj, lepší technologické možnosti i prohlubující se zkušenosti v oblasti ekologických daní a jejich působnosti bude klíčem k jejich lepší specifikaci a následně k ještě lepšímu využití jejich potenciálu při maximalizaci pozitivního vlivu na životní prostředí.

Jak již bylo při klasifikaci uvedeno, oblast ekologického zdanění se neomezuje jen na daně z energetických surovin, na něž byl zatím při harmonizaci EU kladen důraz, ale rovněž na mnoho dalších ekologických daní vztahujících se k různým daňovým předmětům. V jednotlivých státech EU jsou pojaty ekologické daně různým způsobem

a uplatňovány na různé daňové předměty. Pro představu je možno uvést některé příklady.

Ve Švédsku, které patřilo k prvním zemím provádějícím environmentální daňové reformy, jsou kromě tradičních energetických daní zavedeny rovněž např. uhlíková daň, daň z určených látek (síra, insekticidy, hnojiva používaná pro obchodní účely, odpady), daň z nukleární energie či agregátní daň vztahující se na přírodní šterk, drcený kámen a písek. (Zdroj: Statistics Sweden, *System of Environmental and Economic Accounts*)

Ve Francii jsou zavedeny daně za znečištění, které zahrnují daň z uložení odpadu, daň za znečištění ovzduší, daň z produkce odpadních olejnatých látek nebo daň za prodej čistících přípravků (výše daně odvozena od obsahu fosfátů) či přípravků na hubení parazitů konečným spotřebitelům. Dále je zde uplatněna i daň z komunálního odpadu či daň postihující civilní leteckou dopravu. (Gola, *Environmental Taxes in France*)

Příklady rozdílných ekologických daní byly patrné i výše při posuzování environmentálních daní v UK, kde jsou zavedeny agregátní daně, energetické daně v podobě CCL a daně za uložení dopadu. Mimo to jsou zde uplatňovány daně z letecké dopravy a spotřební automobilová daň. (Zdroj: CBI, *How UK environmental taxes have evolved since 1995*)

Bylo by možno vyjmenovat další daně uplatňované v jednotlivých státech, nemluvě o ostatních nástrojích ekonomické ochrany životního prostředí, jakými jsou různé poplatky, povolenky atd. Je zřejmé, že v současné době panuje v EU různorodost v oblasti environmentálních daní a obecně i v oblasti širší zahrnující i ostatní nástroje ochrany životního prostředí.

Jak přirozeným vývojem, tak působením Evropské Unie bude docházet ke zmenšování rozdílů environmentálního zdanění mezi jednotlivými státy a konkrétně ze strany Evropské Unie bude oblast těchto daní postupně stále více harmonizována, než dojde k její úplné harmonizaci s téměř jednotnou podobou pro celé její území. Tento vývoj se bude projevovat nejen harmonizací sazeb a předmětů již existujících daní, ale rovněž zaváděním daní nových či rozšířením daní pro oblasti, které jsou v současné době omezovány ostatními nástroji. Pod tímto vlivem se budou i rozdíly mezi dopady

jednotlivých ekonomik na životní prostředí postupně stírat a růst ekonomik bude probíhat v souladu s udržitelným rozvojem.

Závěr

Oblast environmentálních daní byla nejdříve posuzována na teoretické úrovni, bylo vymezeno její místo v rámci ostatních daní a mezi ostatními ekonomickými nástroji ochrany životního prostředí. Dále byl její vývoj přiblížen nejen pro Evropskou Unii jako celek, ale rovněž pro dva vybrané státy, konkrétně pro Českou republiku a Spojené království. Přičemž byly zjištěny rozdíly v průběhu environmentálních reforem ve většině původních členských států Evropské Unie a jejich nových členů. Zatímco původní členské státy byly průkopníky těchto reforem v Evropě, nové členské státy byly vedeny k jejich spouštění nejen jejich hlavním cílem, tedy ovlivněním působení jednotlivých subjektů na životní prostředí, ale především také harmonizačními tlaky ze strany Evropské Unie.

Prakticky byla oblast environmentálních daní a jejich působení posuzována z vývoje globálních ekonomických ukazatelů a jejich porovnání s ukazateli relevantními k vývoji životního prostředí. Učiněná zjištění byla převážně pozitivní, jelikož dochází v Evropské Unii jako celku jak ke snižování produkce skleníkových plynů, tak ke snižování energetické intenzity (tedy jinak řečeno ke zvyšování energetické produktivity). Nebylo překvapivým zjištěním, že největší dopady na životní prostředí mají z globálního pohledu nejsilnější ekonomiky. Zklamáním však bylo, že prakticky všechny nově přistoupivší země mají vzhledem ke své produkci znatelně vyšší dopady na životní prostředí, než je tomu u původních členských států. Jak bylo však již výše uvedeno, dá se očekávat, že i v tomto ohledu se budou nové členské státy postupně přibližovat těm původním.

Porovnání jednotlivých ukazatelů a zaznamenání jejich pozitivního vývoje rovněž dokládá kladné působení ekologických daní jako nástroje environmentální politiky při současném minimálním negativním vlivu na stabilitu a výkonnost jednotlivých ekonomik, což otevírá další možnosti pro jejich využití. Stále by však měly být brány v potaz i jejich možné záporné stránky, kterým je (při věnování dostatečné pozornosti jednotlivým dopadům zaváděných daní a při využití simulací a modelů jejich dopadů) možno se vyhnout.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Minimální sazby energetických produktů a elektrické energie	33
Tabulka 2: Vývoj sazeb „The Lanfill Tax“	46
Tabulka 3: Sazby „The Climate Change Levy“	47
Tabulka 4: Sazby daně ze zemního plynu a některých dalších plynů v ČR.....	51
Tabulka 5: Srovnání sazeb energetických daní v ČR, UK a minimálních sazeb stanovených EU	54

Seznam obrázků

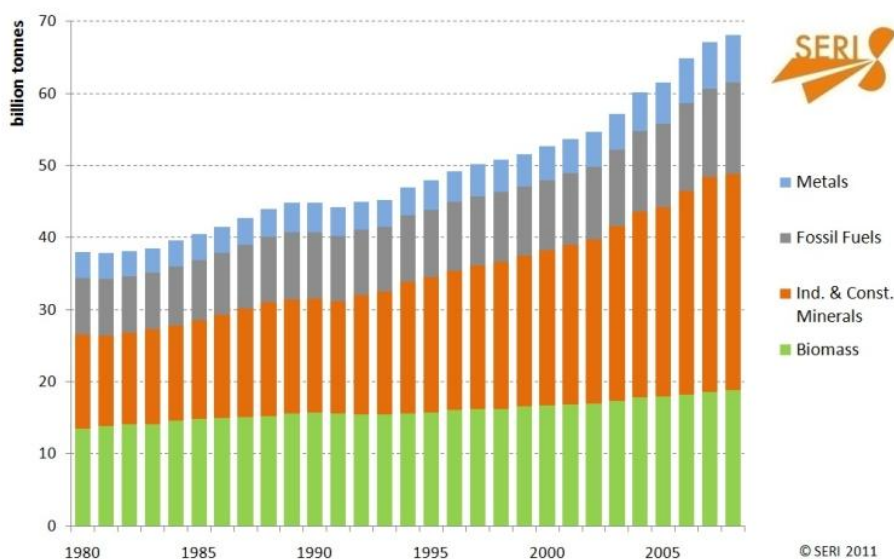
Obrázek 1: Lafferova křivka.....	16
Obrázek 2: Místo daní v soustavě ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí	24
Obrázek 3: Nápravná ekologická daň.....	25
Obrázek 4: Celkové výnosy ekologických daní v EU-27 v letech 1995-2010 dle předmětu zdanění	28
Obrázek 5: Vývoj výnosů ekologických daní v EU-27 jako podílu na celkových daňových příjmech a HDP.....	35
Obrázek 6: Vývoj výnosů ekologických daní v EU-27	36
Obrázek 7: Porovnání trendu vývoje HDP v běžných cenách a finální energetické spotřeby v EU-27.....	37
Obrázek 8: Trend vývoje energetické intenzity ekonomiky v EU-27	38
Obrázek 9: Energetická intenzita ekonomik jednotlivých států v roce 2010 v kg ropného ekvivalentu na 1000 EUR.....	39
Obrázek 10: Vývoj celkových emisí skleníkových plynů v EU-27 v 1000 tunách CO2 ekvivalentu	40
Obrázek 11: Celkové emise skleníkových plynů v jednotlivých státech v roce 2010 v 1000 tunách CO2 ekvivalentu.....	41
Obrázek 12: Emise skleníkových plynů v poměru k HDP v tržních cenách v roce 2010 v jednotlivých státech v kg CO2 ekvivalentu na 1 EUR HDP.....	42
Obrázek 13: Vývoj výnosů energetických daní v ČR v období 2008-2012 v milionech Kč.....	51
Obrázek 14: Podíl příjmů ekologických daní na celkových daňových příjmech v ČR (miliony Kč)	53

Poznámky

Pozn. 1: Situace týkající se zásob nerostného bohatství si zaslouhuje rozbor v širším kontextu. Pátrání po bližších informacích ohledně stavu ověřených zásob konkrétních nerostných surovin v různých statistikách a na různých portálech přinese mnohdy rozličné informace o jejich stavu a rozdílné prognózy jejich budoucího vývoje (což je zapříčiněno do jisté míry i jejich zásadním strategickým významem). U některých nerostných surovin se dokonce může zdát, že množství jejich ověřených zásob stoupá, což však není způsobeno skutečným růstem jejich množství, nicméně objevováním jejich nových ložisek a do určité míry také zlepšujícími se technologiemi pro jejich dobývání. Tato skutečnost však z těchto nerostných zdrojů nedělá zdroje obnovitelné, což je nutné brát v úvahu při sestavování vizí dlouhodobého vývoje. Celková kapacita objevených i ještě neobjevených ložisek neobnovitelných zdrojů je tak jako tak konečná.

Vývoj dobývání nerostného bohatství v celosvětovém měřítku ilustruje Obrázek XV.

Obrázek XV: Globální dobývání zdrojů v období 1980-2008 (započítán je pouze využitý materiál) v členění na kovy (Metals), fosilní paliva (Fossil Fuels), průmyslové a konstrukční minerály (Ind. & Const. Minerals) a biomasu (Biomass) vyjádřené v miliardách (10^9) tun

Zdroj: (SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-by-material-category-1980-2008/>)

Vývoj ve sledovaném období je opatřen následujícím komentářem: *Těžba zdrojů v globálním měřítku rostla více či méně stabilně v průběhu posledních 28 let (ve sledovaném období před rokem 2008), od přibližně 38 miliard tun v roce 1980 do přibližně 68 miliard tun v roce 2008, což představuje růst o 78%. Růst v jednotlivých materiálových kategoriích byl nerovnoměrný. Konkrétně těžba průmyslových a konstrukčních minerálů vzrostla o více než 133%, což naznačuje význam této kategorie pro průmyslový vývoj. Těžba kovových rud zaznamenala růst o 89% a těžba fosilních paliv růst o 60%. Dobývání biomasy vzrostlo o 35%, což však snížilo podíl obnovitelných zdrojů v množství celkově těžенých zdrojů z 36%*

v roce 1980 na 28% v roce 2008. (Zdroj: SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-by-material-category-1980-2008/>, vlastní překlad)

Předpokládaný vývoj do roku 2030 znázorňuje Obrázek XVI.

Obrázek XVI: Globální model vývoje těžby zdrojů v období 2005-2030 (započítán je pouze využitý materiál) v členění na biomasu (Biomass), průmyslové a konstrukční minerály (Minerals), kovy (Metals) a fosilní paliva (Fossil fuels) vyjádřené v miliardách (10⁹) tun

Zdroj: (SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-2005-2030/>)

Predikce globálního vývoje těžby v období do roku 2030 byla vytvořena na základě níže uvedených předpokladů a následujícím způsobem: *Výše uvedené údaje byly získány za předpokladu „business-as-usual“ scénáře, což znamená, že nebyly uvažovány žádné dodatečné změny ovlivňující růst efektivity využití zdrojů, ani pokles jejich využívání. Tento scénář byl kalkulován ekonometrickým modelem, the Global Interindustry Forecasting System (GINFORS) model (www.gws-os.com), do kterého byla integrována data z www.materialflows.net . Tento scénář očekává, že v roce 2030 by mohla roční těžba přírodních zdrojů dosahovat 100 miliard tun, což znamená téměř dvojnásobek hodnot v roce 2005. Předpokladem je výrazný růst populace a skutečnost, že v rozvojových zemích bude docházet ke zvyšování spotřeby zdrojů připadajících na hlavu ve snaze dosáhnout stejného blahobytu, jaký požívají lidé „Západního světa“. Tento model znázorňuje požadavky na zdroje, kterých může být v budoucnosti dosaženo. Otázkou zůstává, bude-li takový růst možný či bude-li světová ekonomika v (blízké) budoucnosti čelit fyzikálním limitům růstu.* (Zdroj: SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-2005-2030/> , vlastní překlad)

Spolu s rostoucí celosvětovou těžbou a spotřebou nerostného bohatství je vhodné brát v úvahu i nerovnoměrné rozložení jeho světových zásob, které konkrétně pro oblast Evropy není příznivé (Ekins, Speck, 2011, s. 27, vlastní překlad):

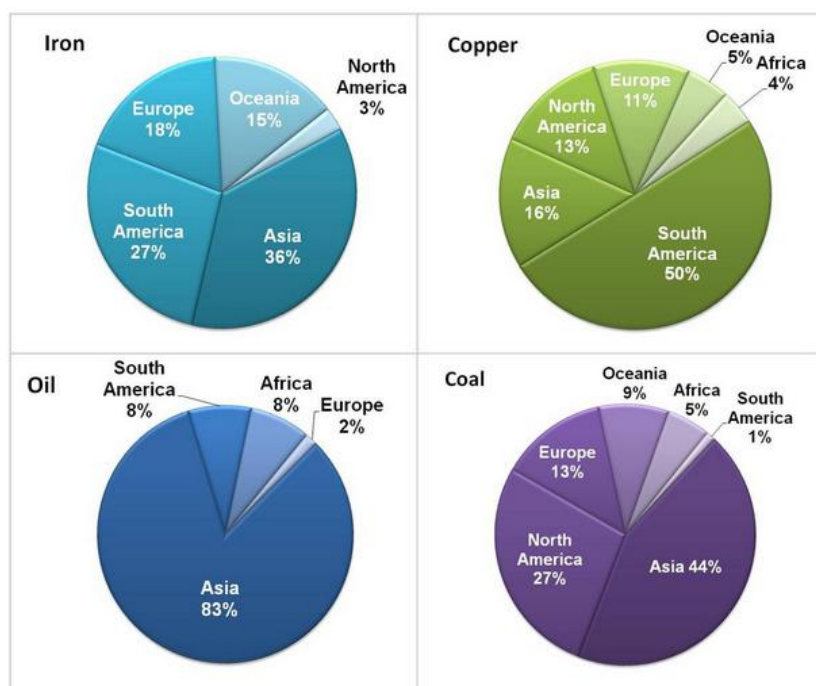
Ačkoli bylo celkové množství surovin užívaných v Evropě v posledních 20 letech stabilizováno, zdroje těchto surovin jsou neustále ve větším měřítku alokovány mimo Evropu.

V současné době je okolo 1/3 materiálových a energetických zdrojů používaných v Evropě importováno (Schütz et al. 2004; Weisz et al. 2006; Giljum et al. 2008b).

Hlavní rezervy nejdůležitějších zdrojů, především fosilních paliv a kovových rud, jsou alokovány mimo území Evropy, což zapříčiňuje kritickou závislost na ostatních zemích a regionech.

Grafy uvedené na Obrázku XVII znázorňují rozložení světových zásob 4 vybraných neobnovitelných zdrojů (železo, měď, ropa, uhlí) v jednotlivých světových regionech:

Obrázek XVII: Rezervy neobnovitelných zdrojů v roce 2006

Zdroj: (SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30].
Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/reserves-of-non-renewable-materials-in-2006/>)

Výše uvedený obrázek je doplněn o následující informace: *Světové zásoby fosilních paliv a kovů jsou nerovnoměrně rozděleny v různých oblastech světa. Zejména vysoce rozvinuté ekonomiky, jako EU a USA, ale rovněž rozvíjející se ekonomiky, jako Čína, čelí rostoucí závislosti na zdrojích, neboť nedisponují dostatečnými vlastními zásobami a potřebují importovat stále větší podíl zdrojů z jiných světových regionů.*

Těžba přírodních zdrojů v Evropě klesá po desetiletí. Vzhledem k vyčerpání, nerentabilitě těžby a zejména k vysokým pracovním a environmentálním nákladům je mnoho dolů nyní uzavřeno. Podíl Evropy na světových zásobách zdrojů je velmi malý, což způsobuje, že klíčové průmysly, jako je strojírenství a automobilový průmysl, jsou stále více závislé na dodávkách z mimoevropských oblastí, jako z Latinské Ameriky, Afriky a Austrálie.

V důsledku závislosti na zdrojích, musejí být vypracovány strategie, které zajistí přístup k důležitým surovinám a jejich dodávkám. Tím spíše, když komplexně dochází k mnohonásobnému střetu jednotlivých ekonomických a politických cílů, včetně politických obchodních rozhodnutí (překážky jako embargo), obchodních smluv a konfliktů mezi třetími stranami, jako v případě sporu ohledně zemního plynu mezi Ruskem a Ukrajinou.

Navíc mnoho globálně poptávaných zdrojů pochází ze zemí, které jsou politicky a hospodářsky nestabilní. V důsledku toho těžba a export těchto zdrojů s sebou nesou velké riziko nestability, lokálních konfliktů a přerušení dodávek.

Celosvětově rostoucí konkurence při získávání přírodních zdrojů již vedla k závažným konfliktům týkajícím se přístupu ke zdrojům. V mnoha případech tyto konflikty postihují hlavně ty lidi, kteří v současné době ani nejsou zapojeni do závodu o zdroje a tudíž ani významně nepřispívají k celkovému problému: nejchudší obyvatele rozvojových zemí. (Zdroj: SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30]. Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/reserves-of-non-renewable-materials-in-2006/> , vlastní překlad)

Pozn. 2: Zde by bylo vhodné definici mírně upravit. Daň totiž není vždy platbou *neúčelovou*, tedy neplatí vždy, že vybraná daň nemá předem určený konkrétní finanční cíl, není pro ni určeno, co konkrétně z jejího výnosu bude hrazeno, ale zařadí se mezi ostatní příjmy veřejných rozpočtů. Pro příklad lze uvést silniční daň. „*Účelem silniční daně je zdanění užívání pozemních komunikací v České republice silničními motorovými vozidly, které jsou využívány k podnikatelské činnosti...Přijetím zákona č. 243/2000 Sb. o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům je její celostátní hrubý výnos od roku 2001 příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury.*“ (Pavlásek, Hejduková, 2011, s. 80) Lépe by bylo tedy uvádět, že daň je platba zpravidla *neúčelová*.

Pozn. 3: „*Externality (efekty přelévání) vznikají, jestliže firmy nebo lidé přivodí náklady či zisky jiným, aniž by toto přelévání bylo nějak kompenzováno prostřednictvím trhu*“ (Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 36)

Pozn. 4: Pod pojmem EU-27 je označováno nyníšších 27 členských států Evropské Unie po přístupu Bulharska a Rumunska v roce 2007. Pro lepší orientaci v práci je níže připojen chronologický průvodce vývojem Evropské Unie a přístupem jednotlivých členů.

- 1951 podpis tzv. Pařížské smlouvy - založení ESUO (Evropské společenství uhlí a oceli)
Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Francie, Itálie, Německo
- 1952 vznik ESUO
- 1957 podpis tzv. Římských smluv – založení EHS (Evropské hospodářské společenství) a EURATOM (Evropské společenství pro atomovou energii)
Belgie, Nizozemí, Lucembursko, Francie, Itálie, Německo
- 1967 v platnost vstupuje Slučovací smlouva, která zakládá společné orgány pro všechna tři Společenství, a začíná se užívat jejich společné označení Evropská společenství (ES)
- 1973 vstup do EHS
Spojené království, Dánsko, Irsko
- 1981 vstup do EHS
Řecko
- 1986 vstup do EHS
Španělsko, Portugalsko
- 1992 v Maastrichtu podepsána Smlouva o Evropské Unii (EU)
- 1993 vznik EU
- 1995 vstup do EU
Rakousko, Švédsko, Finsko (po vstupu těchto 3 zemí v EU 15 členů, označováno jako EU-15)
- 2004 vstup do EU
Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr, Malta
- 2007 vstup do EU
Bulharsko, Rumunsko (po vstupu těchto 2 zemí v EU 27 členů, označováno jako EU-27)

(Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, *Historie a současnost EU*)

Pozn. 5: Maastrichtskou smlouvou je nazývána Smlouva o Evropské Unii, která byla podepsána 7.2.1992 v Nizozemí v Maastrichtu a vstoupila v platnost 1.11.1993. Smlouva o Evropské Unii dává za vznik Evropské Unii opírající se o tři pilíře: Evropská společenství tvořena Evropským sdružením uhlí a oceli (ESUO), Evropským sdružením pro atomovou energii (EURATOM) a Evropským společenstvím (ES), které dle této smlouvy nahrazuje Evropské hospodářské společenství (EHS), dále o společnou zahraniční a bezpečnostní politiku a o policejní a soudní spolupráci v trestních věcech. Přijetím Smlouvy je zaveden pojem evropského občanství, dochází k prohloubení pravomocí Evropského parlamentu a založení hospodářské a měnové unie (HMU). (Zdroj: Europa, Přehledy právních předpisů EU, *Maastrichtská smlouva o Evropské unii*)

Obsahem smlouvy je rovněž: „*Prohlášení o posuzování vlivu opatření Společenství na životní prostředí*“

„*Konference upozorňuje, že Komise se zavazuje ve svých návrzích a členské státy se zavazují při provádění těchto návrhů vzít plně v úvahu jejich dopad na životní prostředí a brát plně v úvahu principy udržitelného rozvoje.*“ (Zdroj: EUR-Lex, *Treaty on European Union*, vlastní překlad)

Do Maastrichtské smlouvy byla zařazena revizní doložka, předjímající nutnost institucionálních změn spojených s očekávaným vývojem Společenství a přístupem nových členských států. Pod vlivem této doložky byla naplánována mezivládní konference na rok 1996, jejímž výstupem byl podpis **Amsterodamské smlouvy** 2.10.1997 s platností od 1.5.1999. Smlouva prohlubuje pravomoci Unie v oblasti politiky zaměstnanosti, spravedlnosti a vnitřních věcí. Unie se má „přiblížit občanům“ a má být umožněna užší spolupráce některých členských států. (Zdroj: Evropa, Přehledy právních předpisů EU, *Maastrichtská smlouva o Evropské unii*)

Amsterodamská smlouva (EUR-Lex, *Treaty of Amsterdam*) obsahuje mnoho upozornění kladoucích důraz na podporu a činnosti Společenství i jejich členských států v souladu s ochranou životního prostředí a zásadami udržitelného rozvoje.

Pozn. 6: Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu je dokument přijatý na Třetí konferenci smluvních stran v Kjótu v prosinci roku 1997. „*Tento protokol vstupuje v platnost devadesátým dnem po dni uložení listiny o ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení od nejméně 55 stran úmluvy, mezi nimiž budou smluvní strany uvedené v příloze I, jejichž celkové emise oxidu uhličitého v roce 1990 představovaly alespoň 55 procent celkových emisí oxidu uhličitého smluvních stran uvedených v příloze I... Pro účely tohoto článku se „celkovými emisemi oxidu uhličitého smluvních stran uvedených v příloze I v roce 1990“ rozumí množství, které smluvní strany uvedené v příloze I oznámily v den nebo přede dnem přijetí tohoto protokolu ve svém prvním národním sdělení předkládaném v souladu s článkem 12 úmluvy.*“ (*Kjótský protokol k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu, Článek 25*) Česká republika Protokol podepsala 23.11.1998 a ratifikovala 15.11.2001. Evropská Unie ratifikovala Protokol 31.5.2002. V platnost vstoupil Protokol vzhledem k výše uvedeným podmínkám až 16.2.2005, kdy jej ratifikovalo Rusko. Některé rozvinuté země (např. Spojené státy americké či Austrálie) však ratifikaci protokolu odmítly, což bohužel snižuje jeho dopad. Přesto se jedná o jeden z nejvýznamnějších mezinárodních právních nástrojů v boji proti změnám klimatu. (Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* a Evropa, *Kjótský protokol o změně klimatu*)

Oblastí působnosti Protokolu je produkce skleníkových plynů, která je udávána a sledována v podobě ekvivalentu CO₂, zahrnujícího emise oxidu uhličitého (CO₂), metanu (CH₄), oxidu dusného (N₂O), hydrogenovaných fluorovodíků (HFCs), polyfluorovodíku (PFCs) a fluoridu sírového (SF₆) a v rámci druhého kontrolního období nyní nově fluoridu dusitého (NF₃). Ekvivalent CO₂ zohledňuje různé vlivy uvedených plynů na klimatický systém Země a používá pro přepočty jejich množství stanovených vztahů. Snižování emisí skleníkových plynů není však pro státy jedinou možností plnění podmínek Protokolu. V potaz je brána i absorpce skleníkových plynů způsobená změnami užívání krajiny (např. zalesňování).

Další možnost nabízí tzv. flexibilní mechanismy spočívající v odkupu „volných“ emisí od jiného státu či snížení emisí skleníkových plynů na území jiného státu. (Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu)

V rámci Protokolu byla stanovena zatím 2 kontrolní období. První kontrolní období bylo stanoveno v rozmezí let 2008-2012, kdy měly země Přílohy I Úmluvy snížit emise skleníkových plynů alespoň o 5,2 % ve srovnání se stavem v roce 1990, přičemž konkrétní závazky smluvních stran byly uvedeny v příloze B Protokolu. V Doha bylo na Osmnácté konferenci smluvních stran v prosinci 2012 sjednáno pokračování Protokolu a stanoveno nové kontrolní období v rozmezí let 2013-2020. Byly zároveň dohodnuty nové redukční závazky. EU včetně jejích 27 členských států se zavázala ke snížení emisí skleníkových plynů do roku 2020 o 20% oproti stavu v roce 1990. (Zdroj: Ministerstvo životního prostředí, Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu)

Seznam použitých zkratk a značek

atd.	a tak dále
např.	například
Pozn.	poznámka
tzv.	takzvaný/á/é ...
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development, neboli Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, mající své kořeny v The Organisation for European Economic Cooperation (OEEC) zřízenou roku 1948 pro poválečnou obnovu Evropy. V současné době sdružuje OECD 34 členských států a spolupracuje s mnoha dalšími silnými klíčovými partnery. Působí v mezinárodním měřítku a snaží se pomoci státům v dosažení ekonomického růstu a stability. (Zdroj: OECD, <i>About the OECD</i>)
EU	Evropská Unie, v práci takto označovány i předstupně jejího vývoje (viz. Pozn. 4)
EU-27	27 členských států Evropské Unie po roce 2007 (viz. Pozn. 4)
EU-15	15 členských států Evropské Unie před rokem 2004 (viz. Pozn. 4)
ECU	European Currency Unit, evropská měnová jednotka pro přepočtení národních měn na jednotnou standardní měnu před zavedením eura 1.1.1999 (Zdroj: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, <i>Historie a současnost EU</i>)
EUR	euro, jednotná měna členských států eurozóny zavedená 1.1.1999
€	znak pro euro jednotnou měnu členských států eurozóny zavedenou 1.1.1999
Kč	koruna česká, platná měna České republiky

£	znak pro libru šterlinků, platná měna ve Spojeném království (UK)
ČR	Česká republika
UK	the United Kingdom, česky Spojené království nebo přesnější název Spojené království Velké Británie a Severního Irsku
MWh	megawatthodina, jednotka energie
kWh	kilowatthodina, jednotka energie, platí: 1 MWh = 1000 kWh
GJ	gigajoule, jednotka energie, platí 1MWh = 3,6 GJ
kg	kilogram, jednotka váhy
CO ₂	oxid uhličitý
CCL	The Climate Change Levy, energetické daně ve Spojeném Království (UK)
OSN	Organizace spojených národů (United Nations), mezinárodní organizace sdružující téměř všechny země světa, která je činná v oblasti mezinárodního práva, lidských práv, humanitární pomoci a snaze o udržení světové rovnováhy a míru (Zdroj: United Nations, <i>Structure and Organization</i>)

Seznam použité literatury

CBI [online]. *How UK environmental taxes have evolved since 1995* [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.cbi.org.uk/media-centre/news-articles/2012/06/how-uk-green-taxes-have-evolved-since-1995/>

Celní správa České Republiky [online]. *Ekologické daně*, [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.celnisprava.cz/cz/dane/ekologicke-dane/Stranky/default.aspx>

Celní správa České Republiky [online]. *Statistická data z oblasti výroby, dopravy a dovozu pevných paliv, zemního plynu a ostatních plynů a elektřiny*, [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: <http://www.celnisprava.cz/cz/dane/statistiky/Stranky/ekodane.aspx>

Daň z elektřiny, zákon ČR č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v úplném znění k 1. 1. 2012.

Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, zákon ČR č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v úplném znění k 1. 1. 2012.

EKINS, Paul, SPECK, Stefan. *Environmental Tax Reform*. Oxford: Oxford University Press, 2011. ISBN 978-0-19-958450-5.

EUR-Lex [online]. *Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003, Úřední věstník L 283, 31/10/2003 S. 0051 – 0070* [cit 2013-04-21]. Dostupné z: <http://eur-ex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0096:cs:HTML>

EUR-Lex [online]. *Treaty of Amsterdam amending The Treaty on European Union, The Treaties establishing The Eusopean Communities and related acts, Official Journal C 191, 29 July 1992* [cit 2013-04-26]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>

EUR-Lex [online]. *Treaty on European Union, Official Journal C 191, 29 July 1992* [cit 2013-04-26]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/en/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html#0102000040>

Europa, Přehledy právních předpisů EU [online]. *Maastrichtská smlouva o Evropské unii*, poslední aktualizace: 2010-10-15 [cit 2013-04-26]. Dostupné z:
http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_cs.htm

Europa [online]. *Kjótský protokol o změně klimatu*, poslední aktualizace 2011-04-04 [cit 2013-04-26]. Dostupné z:
http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128060_cs.htm

European central bank [online]. *Statistical data warehouse* [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:
<http://sdw.ecb.europa.eu/browseSelection.do?DATASET=0&sf1=4&FREQ=A&sf3=4&CURRENCY=GBP&node=2018794>

Eurostat [online]. *Demographic balance and crude rates*, poslední aktualizace 2013-02-27 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=demo_gind&lang=en

Eurostat [online]. *Environmental tax revenue*, poslední aktualizace 2013-03-21 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en

Eurostat [online]. *GDP and main components - Current prices*, poslední aktualizace 2013-04-20 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_gdp_c&lang=en

Eurostat [online]. *Government revenue, expenditure and main aggregates*, poslední aktualizace 2013-04-22 [cit. 2013-04-26]. Dostupné z:
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_a_main&lang=en

Eurostat [online]. *Greenhouse gas emissions by sector*, poslední aktualizace 2013-04-03 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdcc210>

Eurostat [online]. *Supply, transformation, consumption - all products - annual data*, poslední aktualizace 2013-03-20 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nrg_100a&lang=en

Eurostat [online]. *Taxation trends in the European Union: Data for the EU Member States, Iceland and Norway*, 2012, [cit. 2013-04-06]. ISSN 1831-8789. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-DU-12-001/EN/KS-DU-12-001-EN.PDF

Evropská Unie, europa.eu [online]. *Česká republika* [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/czechrepublic/index_cs.htm

Evropská Unie, europa.eu [online]. *Spojené Království* [cit. 2013-04-26]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/unitedkingdom/index_cs.htm

Finanční správa [online]. *Vývoj inkasa vybraných daní v ČR v letech 1993-2012* [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:

<http://cde.mfcr.cz/cps/rde/xchg/cde/xsl/13879.html?year=0>

GOLA, Petr [online]. *Environmental Taxes in France*, Confederation Fiscale Europeene [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.cfe-eutax.org/taxation/environmental-taxes/france>

HM Revenue & Customs [online]. *A general guide to Climate Change Levy*, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:

http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageLibrary&propertyType=document&id=HMCE_CL_000290

HM Revenue & Customs [online]. *A general guide to Landfill Tax*, 2012 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z:

http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageExcise_ShowContent&propertyType=document&id=HMCE_CL_000509#P310_23536

HM Revenue & Customs [online]. *Aggregates Levy* [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageLibrary_ShowContent&propertyType=document&id=HMCE_CL_000506#P41_2087

HM Revenue & Customs [online]. *Climate Change Levy rates from 1 April 2012*, [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://customs.hmrc.gov.uk/channelsPortalWebApp/channelsPortalWebApp.portal?_nfpb=true&_pageLabel=pageExcise_RatesCodesTools&propertyType=document&id=HMCE_PROD1_031183

HRUŠKA, Zdeněk. *Vliv dopadu ekologických daní na domácnosti v České republice*, Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky. Hradec Králové: 2011. ISBN 978-80-904877-7-2.

HRUŠKA, Zdeněk, DVOŘÁKOVÁ, Lilia. *Geneze a vývoj ekologického zdanění v České republice a ve Spolkové republice Německo*, Trendy v podnikání 2011. Plzeň: 2011. ISBN 978-80-261-0051-5.

Kjótský protokol k Rámcové úmluvě Organizace spojených národů o změně klimatu [online]. Ministerstvo životního prostředí [cit 2013-04-26]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/\\$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/kjotsky_protokol/$FILE/OMV-cesky_protokol-20081120.pdf)

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*, 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-574-8.

LÁCHOVÁ, Lenka. *Daňové systémy v globálním světě*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-320-1.

Listina základních práv a svobod, Článek 11, odst. 5

Ministerstvo financí České republiky [online]. *Daňové trendy v zemích EU*, 2007-06-26, [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_33057.html?year=2007

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. *Historie a současnost EU* [cit. 2013-04-29]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/evropska_unie/historie_a_soucasnost_eu/index.html

Ministerstvo životního prostředí [online]. *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

OECD [online]. *About the OECD* [cit. 2013-04-26]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/about/>

OECD [online]. *The OECD classification of taxes, 2012* [cit 2013-03-06]. Dostupné z:

http://www.oecd.org/ctp/taxpolicyanalysis/RS_OECD_classification_of_taxes_2012.pdf

OECD iLibrary [online]. *OECD Factbook 2013, Total tax revenue* [cit 2013-04-26].

Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-factbook-2013_factbook-2013-en

PAVLÁSEK, Vlastimil, HEJDUKOVÁ, Pavlína. *Veřejné finance a daně v České republice*, Druhé, přepracované vydání. Plzeň: NAVA, 2011. ISBN 978-80-7211-395-8.

SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Ekonomie*, 18. vydání. Přeložil Martin GREGOR a kol. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

SEELY, Antony [online]. *Climate Change Levy*, Business & Transport Section, House of Commons, Library, poslední aktualizace 2009-11-20 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z: www.parliament.uk/briefing-papers/SN00235.pdf

SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30].

Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-by-material-category-1980-2008/>

SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30].

Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/global-resource-extraction-2005-2030/>

SERI Global Material Flow Database [online]. © by SERI 2012 [cit. 2013-03-30].
Dostupné z: <http://www.materialflows.net/trends/analyses-1980-2008/reserves-of-non-renewable-materials-in-2006/>

SKÁLOVÁ, Petra. *Podniková ekonomika 1*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2006. ISBN 80-7043-403-1.

STAMATOVA, Stela, STEURER, Anton [online]. *Environment and energy*, Eurostat, Data extracted on: 2012-10-03, [cit. 2013-04-04]. Dostupné z:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-12-053/EN/KS-SF-12-053-EN.PDF

Statistics Sweden [online]. *System of Environmental and Economic Accounts*, last updated 2013-03-13 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z:
http://www.scb.se/Pages/TableAndCart____39451.aspx

SVÁTKOVÁ, Slavomíra. *Spotřební a ekologické daně v České republice*, 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-443-7.

ŠIROKÝ, Jan. *Daňové teorie s praktickou aplikací*. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-413-9.

ŠIROKÝ, Jan. *Daně v Evropské Unii*, 5. vydání. Praha: Linde, 2012. ISBN 978-80-7201-881-9.

United Nations [online]. *Structure and Organization*. [cit. 2013-04-29]. Dostupné z:
<http://www.un.org/en/aboutun/structure/index.shtml>

Zákon ČR č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku v platném znění, Část první,
Všeobecná ustanovení, Hlava I: Základní ustanovení, Díl I: Úvodní ustanovení, § 2
Podnikání

Zákon ČR č.586/1992 Sb. o daních z příjmů, § 6, Odstavec 6

Seznam příloh

Příloha A: The OECD classification of taxes

Příloha B: Klasifikace daní dle metodiky OECD

Příloha C: Vybrané články Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003

Příloha A: The OECD classification of taxes

1.	1000	<i>Taxes on income, profits and capital gains</i>
	1100	Taxes on income, profits and capital gains of individuals
	1110	On income and profits
	1120	On capital gains
	1200	Corporate taxes on income, profits and capital gains
	1210	On income and profits
	1220	On capital gains
	1300	Unallocable as between 110 and 1200
2.	2000	<i>Social security contributions</i>
	2100	Employees
	2110	On a payroll basis
	2120	On an income tax basis
	2200	Employers
	2210	On a payroll basis
	2220	On an income tax basis
	2300	Self-employed or non-employed
	2310	On a payroll basis
	2320	On an income tax basis
	2400	Unallocable as between 2100, 2200 and 2300
	2410	On a payroll basis
	2420	On an income tax basis
3.	3000	<i>Taxes on payroll and workforce</i>
4.	4000	<i>Taxes on property</i>
	4100	Recurrent taxes on immovable property
	4110	Households
	4120	Other
	4200	Recurrent taxes on net wealth
	4210	Individual
	4220	Corporate
	4300	Estate, inheritance and gift taxes
	4310	Estate and inheritance taxes
	4320	Gift taxes
	4400	Taxes on financial and capital transactions
	4500	Other non-recurrent taxes on property
	4510	On net wealth
	4520	Other non-recurrent taxes
	4600	Other recurrent taxes on property
5.	5000	<i>Taxes on goods and services</i>
	5100	Taxes on production, sale, transfer, leasing and delivery of goods and rendering of services
	5110	General taxes

	5111	Value added taxes
	5112	Sales taxes
	5113	Other general taxes on goods and services
	5120	Taxes on specific goods and services
	5121	Excises
	5122	Profits of fiscal monopolies
	5123	Customs and import duties
	5124	Taxes on exports
	5125	Taxes on investment goods
	5126	Taxes on specific services
	5127	Other taxes on international trade and transactions
	5128	Other taxes on specific goods and services
	5130	Unallocable as between 5110 and 5120
	5200	Taxes on use of goods, or on permission to use goods or perform activities
	5210	Recurrent taxes
	5211	Paid by households in respect of motor vehicles
	5212	Paid by others in respect of motor vehicles
	5213	Other recurrent taxes
	5220	Non-recurrent taxes
	5300	Unallocable as between 5100 and 5200
6.	6000	<i>Other taxes</i>
	6100	Paid solely by business
	6200	Paid by other than business or unidentifiable

Zdroj: (OECD, *The OECD classification of taxes*)

Příloha B: Klasifikace daní dle metodiky OECD

1. 1000 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů
 - 1100 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů jednotlivců
 - 1110 Z důchodů a zisků
 - 1120 Z kapitálových výnosů
 - 1200 Daně z důchodů, zisků a kapitálových výnosů společností
 - 1210 Z důchodů a zisků
 - 1220 Z kapitálových výnosů
 - 1300 Nezařaditelné mezi 1100 a 1200
2. 2000 Příspěvky na sociální zabezpečení
 - 2100 Zaměstnanci
 - 2110 Na základě mzdy
 - 2120 Na základě daně z důchodů
 - 2200 Zaměstnavatelé
 - 2210 Na základě mzdy
 - 2220 Na základě daně z důchodů
 - 2300 Samostatně výdělečná nebo nezaměstnaná osoba
 - 2310 Na základě mzdy
 - 2320 Na základě daně z důchodů
 - 2400 Nezařaditelné mezi 2100, 2200 a 2300
 - 2410 Na základě mzdy
 - 2420 Na základě daně z důchodů
3. 3000 Daně z mezd a pracovních sil
4. 4000 Daně majetkové
 - 4100 Pravidelné daně z nemovitého majetku
 - 4110 Domácnosti
 - 4120 Ostatní
 - 4200 Pravidelné daně z čistého jmění
 - 4210 Jednotlivci
 - 4220 Společnosti
 - 4300 Daně z nemovitostí, dědické a darovací
 - 4310 Daně z nemovitostí a daně dědické
 - 4320 Daně darovací
 - 4400 Daně z finančních a kapitálových transakcí
 - 4500 Ostatní nepravidelné majetkové daně
 - 4510 Z čistého jmění
 - 4520 Jiné nepravidelné daně
 - 4600 Ostatní pravidelné majetkové daně
5. 5000 Daně ze zboží a služeb
 - 5100 Daně z výroby, prodeje, převodu, leasingu a dodání zboží a poskytnutí služeb
 - 5110 Daně univerzální

	5111	Daně z přidané hodnoty
	5112	Daně z prodeje
	5113	Jiné univerzální daně za zboží a služeb
5120		Daně selektivní ze zboží a služeb
	5121	Daně spotřební
	5122	Zisky z fiskálních monopolů
	5123	Celní a dovozní poplatky
	5124	Daně za vývoz
	5125	Daně z investičního zboží
	5126	Daně selektivní ze služeb
	5127	Jiné daně z mezinárodního obchodu a transakcí
	5128	Jiné selektivní daně za zboží a služeb
5130		Nezařaditelné mezi 5110 a 5120
5200		Daně za užívání zboží nebo za povolení k užívání zboží nebo za výkon určitých činností
	5210	Pravidelné daně
	5211	Placené domácnostmi za držení motorových vozidel
	5212	Placené ostatními za držení motorových vozidel
	5213	jiné pravidelné daně
	5220	Nepravidelné daně
5300		Nezařaditelné mezi 5100 a 5200
6. 6000		Ostatní daně
	6100	Placeny výhradně podniky
	6200	Placeny jinými subjekty než jsou podniky, nebo neidentifikovatelné

Zdroj: (OECD, *The OECD classification of taxes*), vlastní překlad

Příloha C: Vybrané články Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003

Směrnice Rady 2003/96/ES

ze dne 27. října 2003,

kteřou se mění struktura rámcových předpisů Společenství o zdanění energetických produktů a elektřiny

Článek 1

Členské státy zdaní energetické produkty a elektřinu v souladu s touto směrnicí.

Článek 2

1. Pro účely této směrnice se pojmem "energetické produkty" rozumějí výrobky:

- a) kódů KN 1507 až 1518, pokud mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota;
- b) kódů KN 2701, 2702 a 2704 až 2715;
- c) kódů KN 2901 a 2902;
- d) kódu KN 29051100, které nejsou syntetického původu, pokud mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota;
- e) kódu KN 3403;
- f) kódu KN 3811;
- g) kódu KN 3817;
- h) kódu KN 38249099, pokud mají být použity jako palivo nebo pohonná hmota.

2. Tato směrnice se rovněž vztahuje na elektřinu kódu KN 2716. (...)

4. Tato směrnice se nevztahuje na:

- a) zdanění tepla na výstupu a zdanění výrobků kódů KN 4401 a 4402;
- b) následující použití energetických produktů a elektřiny:
 - energetické produkty používané pro jiné účely než jako pohonné hmoty nebo paliva,
 - dvojití použití energetických produktů.

Energetický produkt má dvojití použití, pokud se používá jednak jako palivo, a jednak pro jiné účely než jako pohonná hmota nebo palivo. Za dvojití použití se považuje i použití energetických produktů pro chemickou redukci a v elektrolytických a metalurgických procesech (...)

Článek 4

1. Úrovně zdanění, které členské státy uplatňují na energetické produkty a elektřinu podle článku 2, nesmí být nižší než minimální úrovně zdanění předepsané touto směrnicí.

2. Pro účely této směrnice se "úrovní zdanění" rozumí celková výše všech nepřímých daní (s výjimkou DPH), která se vypočítává přímo nebo nepřímo z množství energetických produktů a elektřiny v době jejich propuštění pro domácí spotřebu.

Článek 5

Členské státy mohou pod finanční kontrolou uplatňovat rozlišené sazby, pokud tyto sazby nejsou nižší než minimální úrovně zdanění předepsané touto směrnicí a pokud jsou slučitelné s právními předpisy Společenství, a to v následujících případech:

- pokud jsou rozlišené sazby přímo vázané na jakost výrobku,
- pokud rozlišené sazby závisí na množstevních úrovních spotřeby elektřiny a energetických produktů používaných k topení,
- pro následující použití: místní veřejná osobní doprava (včetně taxislužby), odvoz odpadů, ozbrojené síly a veřejná správa, zdravotně postižené osoby, vozidla záchranné služby,
- rozlišuje-li se používání energetických produktů a elektřiny obchodní a neobchodní povahy podle článků 9 a 10.

Článek 6

Členské státy mohou poskytnout osvobození od daně nebo snížit úroveň zdanění stanovenou touto směrnicí:

- a) přímo;
- b) prostřednictvím rozlišené sazby
nebo
- c) vrácením celé částky daně nebo její části.

Článek 13

1. Pro členské státy, které nepřijaly euro, se hodnota eura v národních měnách, která má být použita pro přepočítání úrovně zdanění, stanovuje jednou ročně. Použijí se kurzy platné první pracovní den v říjnu, které jsou zveřejněny v Úředním věstníku Evropské unie, a použijí se ode dne 1. ledna následujícího kalendářního roku.

2. Členské státy mohou zachovat úroveň zdanění platnou v okamžiku roční úpravy podle odstavce 1, pokud by přepočítání částky zdanění vyjádřené v národní měně na euro nezpůsobil nárůst zdanění vyšší než o 5 % nebo 5 EUR, podle toho, která z částek je nižší.

Článek 14

1. Kromě obecných ustanovení obsažených ve směrnici 92/12/EHS o osvobození od daně určitých způsobů použití výrobků, které jsou předmětem daně, a aniž jsou dotčeny ostatní předpisy Společenství, osvobodí členské státy za podmínek, které samy stanoví za účelem správného a jednoznačného uplatnění takových osvobození od daně a předcházení daňovým únikům, vyhýbání se daňovým povinnostem nebo zneužití daňového režimu, od zdanění tyto výrobky:

- a) energetické produkty a elektřinu používané k výrobě elektřiny a elektřinu používanou k udržení schopnosti vyrábět elektřinu. Členské státy však mohou z důvodu ochrany životního prostředí podrobit tyto výrobky zdanění, aniž by musely dodržovat minimální úroveň zdanění stanovené v této směrnici. V takovém případě se zdanění těchto výrobků nezohledňuje pro účely splnění minimální úrovně zdanění elektřiny podle článku 10;
- b) energetické produkty dodávané jako pohonné hmoty nebo paliva pro jiný druh létání než soukromé rekreační létání.

Pro účely této směrnice se "soukromým rekreačním létáním" rozumí používání letadla jeho vlastníkem nebo fyzickou či právnickou osobou, která je používá na základě nájmu nebo jiného právního důvodu, pro jiné než výdělečné účely, a zejména jinak než pro přepravu cestujících nebo zboží anebo pro úplatné poskytování služeb anebo pro potřeby orgánů veřejné správy.

Členské státy mohou omezit působnost tohoto osvobození na dodávky tryskového paliva (kód KN 27101921);

c) energetické produkty dodávané jako pohonné hmoty nebo paliva pro plavbu po vodách Společenství (včetně rybolovu) pro jiná než soukromá rekreační plavidla a elektřina vyráběná na palubě plavidla.

Pro účely této směrnice se "soukromým rekreačním plavidlem" rozumí jakékoli plavidlo, které používá jeho vlastník nebo fyzická či právnická osoba, která je oprávněna je používat na základě nájmu nebo jiného právního důvodu pro jiné než výdělečné účely, a zejména jinak než pro přepravu cestujících nebo zboží anebo pro úplatné poskytování služeb anebo pro potřeby orgánů veřejné správy.

2. Členské státy mohou omezit působnost osvobození stanovených v odst. 1 písm. b) a c) na mezinárodní přepravu nebo na přepravu uvnitř Společenství. Pokud členský stát dále uzavřel dvoustrannou dohodu s jiným členským státem, může upustit od osvobození stanovených v odst. 1 písm. b) a c). V takovýchto případech mohou členské státy uplatnit úroveň zdanění nižší, než je minimální úroveň stanovená v této směrnici.

Článek 15

1. Aniž jsou dotčeny ostatní předpisy Společenství, mohou členské státy uplatňovat pod finanční kontrolou plné nebo částečné osvobození od daně nebo sníženou úroveň zdanění na:

a) výrobky, které jsou předmětem daně, využívané pod finanční kontrolou v oblasti pilotních projektů technologického vývoje ekologicky příznivějších výrobků nebo v souvislosti s palivem nebo pohonnými hmotami z obnovitelných zdrojů;

b) elektřinu:

- pocházející ze sluneční energie, větrné energie, energie vln a přílivu nebo geotermální energie,

- vyrobenou ve vodních elektrárnách,

- vyrobenou z biomasy nebo produktů vyrobených z biomasy,

- vyrobenou z emisí metanu z opuštěných uhelných dolů,

- vyrobenou z palivových článků;

c) energetické produkty a elektřinu, používané pro kombinovanou výrobu tepla a elektrické energie;

d) elektřinu vyrobenou kombinovanou výrobou tepla a elektrické energie, pokud jsou kombinované generátory šetrné k životnímu prostředí. Členské státy mohou používat vnitrostátní definice kombinované výroby "šetrné k životnímu prostředí" (nebo výroby s vysokou účinností), dokud Rada na základě zprávy a návrhu Komise jednomyslně nepřijme společnou definici;

e) energetické produkty a elektřinu používané pro přepravu zboží a osob po železnici, metrem, tramvaji a trolejbusem;

f) energetické produkty dodávané jako pohonná hmota nebo palivo pro plavbu po vnitrozemských vodách (včetně rybolovu) na jiných než soukromých rekreačních plavidlech a elektřinu vyrobenou na palubě plavidla;

g) zemní plyn v členských státech, ve kterých byl podíl zemního plynu na konečné spotřebě energie v roce 2000 nižší než 15 %.

Plné nebo částečné osvobození od daně nebo její snížení se může uplatňovat nejvýše po dobu 10 let ode dne vstupu této směrnice v platnost, nebo do okamžiku, než podíl zemního plynu na konečné spotřebě energie členského státu dosáhne 25 %, pokud bude tohoto podílu dosaženo dříve. Jakmile však podíl zemního plynu na konečné spotřebě energie dosáhne v členském státě 20 %, uplatní dotyčný členský stát výhradně nenulovou úroveň

zdanění, která se každý rok zvýší, až dosáhne na konci výše uvedeného období alespoň minimální sazby zdanění. (...)

i) zemní plyn a zkapalnělý plyn (LPG) používané jako pohonné hmoty;

j) pohonné hmoty používané při výrobě, vývoji, zkoušení a údržbě letadel a lodí;

k) pohonné hmoty používané pro hloubící práce na splavných vodních cestách a v přístavech;

l) výrobky kódu KN 2705 používané jako paliva.

2. Členské státy rovněž mohou výrobci vrátit celou částku daně nebo její část, kterou spotřebitel odvedl za elektřinu vyrobenou z produktů uvedených v odst. 1 písm. b).

3. Členské státy mohou uplatňovat až nulovou úroveň zdanění na energetické produkty a elektřinu používané pro zemědělské a zahradnické práce, při chovu ryb a v lesnictví.

Na návrh Komise Rada do 1. ledna 2008 prošetří, zda má být možnost uplatňovat až nulovou úroveň zdanění zrušena.

Článek 19

1. Kromě ustanovení předchozích článků, zejména článků 5, 15 a 17, může Rada jednomyslně na návrh Komise povolit kterémukoli členskému státu, aby zavedl další osvobození od daně nebo snížení z důvodů některé zvláštní politiky.

Členský stát, který takové opatření hodlá zavést, uvědomí o svém záměru Komisi a poskytne jí rovněž veškeré podstatné a nezbytné údaje.

Komise žádost posoudí, při čemž přihlédne zejména k řádnému fungování vnitřního trhu, potřebě zajistit poctivou hospodářskou soutěž a zdravotní, energetickou a dopravní politiku Společenství, jakož i politiku životního prostředí.

Do tří měsíců po obdržení všech podstatných a nezbytných údajů Komise buď předloží návrh na povolení tohoto opatření Radou, nebo uvědomí Radu o důvodech, proč povolení tohoto opatření nenavrhl.

2. Povolení uvedená v odstavci 1 se udělují maximálně na dobu 6 let s možností prodloužení v souladu s postupem podle odstavce 1.

3. Jestliže Komise usoudí, že osvobození od daně nebo snížení povolená podle odstavce 1 nejsou nadále opodstatněná, zejména z důvodu nekalé soutěže nebo narušení fungování vnitřního trhu anebo s ohledem na politiky Společenství v oblasti zdraví, ochrany životního prostředí, energetiky a dopravy, předloží v tomto smyslu Radě vhodné návrhy. Rada o těchto návrzích jednomyslně rozhodne.

Článek 29

Rada na základě zprávy a případně návrhu Komise pravidelně posoudí osvobození od daně, snížení úrovně zdanění a minimální úrovně zdanění stanovené v této směrnici a po konzultaci s Evropským parlamentem jednomyslně přijme nezbytná opatření. Zpráva Komise a uvážení Rady přihlížejí k řádnému fungování vnitřního trhu, reálné hodnotě minimálních úrovní zdanění a širším cílům Smlouvy.

Článek 30

Bez ohledu na čl. 28 odst. 2 se směrnice 92/81/EHS a 92/82/EHS zrušují ode dne 31. prosince 2003.

Zdroj: (EUR-Lex, *Směrnice Rady 2003/96/ES ze dne 27. října 2003*)

Abstrakt

HLUCHÝ, Jan. *Harmonizace environmentálních daní v Evropské Unii - současný a budoucí pohled*, Bakalářská práce. Plzeň: Fakulta ekonomická ZČU v Plzni, 2013.

Klíčová slova: daň, ekonomické nástroje ochrany životního prostředí, environmentální daně, ekologická daňová reforma

Práce se věnuje environmentálním daním především ve vztahu k oblasti Evropské Unie. Úvod do problematiky je učiněn prostřednictvím obecných charakteristik daní, přičemž je provedena alokace environmentálních daní mezi ostatními daněmi a následně i mezi ostatními ekonomickými nástroji ochrany životního prostředí. Environmentální daně jsou blíže specifikovány a je provedena jejich klasifikace. Vývoj environmentálních daní a environmentálních daňových reforem v Evropské Unii je popsán v návaznosti na jejich harmonizaci ze strany Evropské Unie. Podrobněji je vývoj environmentálních daní sledován prostřednictvím globálních ekonomických ukazatelů a je kontrastován s vývojem ukazatelů relevantních k působení ekonomik EU a jednotlivých zemí na životní prostředí, což umožňuje srovnání vlivů ekonomik zemí EU-15 s novými členskými zeměmi. Bližší komparace vývoje environmentálních daní je provedena pro jednu zemi EU-15 a jednu novou členskou zemi, konkrétně pro Spojené království a Českou republiku. Práce je zakončena porovnáním kladných a záporných přístupů k environmentálním daním a predikcí jejich budoucího vývoje opět v oblasti Evropské Unie.

Abstract

HLUCHÝ, Jan. *The Harmonization of Environmental Taxes in the European Union - the Present and Future View*, Bachelor's thesis. Pilsen: Faculty of Economics, University of West Bohemia, Pilsen, 2013.

Key words: tax, economic means of wildlife conservation, environmental taxes, environmental tax reform

The essay is considering environmental taxes in the European Union. The introduction sets out the general characteristic of taxes, simultaneously considers the issues of environmental taxes within broader taxation and then within other economic means of wildlife conservation. It focuses on the specification and the classification of environmental taxes. When it considers harmonisation, it details on the development of taxes and their reforms. Global economic indicators are used to examine the development of taxes and are shown in contrast to the development of relevant economic indicators of EU and that of individual countries. This approach allows comparison of the economic influence of the EU-15 with the new member states. There is a detailed comparison for one country from the EU-15 and one new member state, specifically the United Kingdom and the Czech Republic. The essay concludes with a comparison of positive and negative attitudes to environmental taxes and with a prediction of the development of environmental taxes within European Union.